

TURIZEM VITANJA – PROBLEM ali IZZIV?

Avtorica: Lucija Praprotnik, 4. e

Mentorica: prof. Tanja Tušek

Šolsko leto: 2015/2016

področje: geografija

**Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2016**

Kazalo vsebine:

Zahvala.....	6
Povzetek.....	7
1. UVOD.....	8
1.1 Izbor in cilji.....	8
1.2 Hipoteze.....	8
1.3 Predstavitev raziskovalnih metod.....	8
2. LEGA IN OMEJITEV PROUČEVANEGA OBMOČJA.....	10
2.1 Naravnogeografski oris Vitanja.....	10
2.2 Družbenogeografski oris Vitanja.....	12
3. TURIZEM V VITANJU.....	14
4. KRAJNIKOV GRAD.....	20
5. VITANJE V ODSEVU GRADOV.....	25
6. KSEVT (Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij) – sodobni grad.....	27
7. HERMAN POTOČNIK NOORDUNG.....	29
8. OSREDNJI DEL.....	31
8.1 Krajnikov grad kot del kulturne dediščine.....	31
8.2 Opredelitev pomena dediščine.....	31
8.3 Merila za vrednotenje kulturne dediščine.....	32
8.4 Zakonodaja.....	33
8.5 Krajnikov grad je umetnostna stavbna dediščina, ki je hkrati arheološko najdišče.....	34
8.6 Turistična razvojna strategija občine.....	34
8.7 Vloga države pri oblikovanju turistične politike in trženja turizma.....	36
9. IZVEDBA IN ANALIZA ANKETIRANJA.....	40
9.1 Zbiranje podatkov in vzorec.....	40
9.2 Analiza in izidi ankete za Vitanjčane.....	40
9.3 Analiza in izidi ankete za turiste.....	47
10. UGOTOVITVE.....	52
10.1 Vloga medijev v turizmu.....	52
10.2 Postopek, kako se sproži sanacija gradu.....	53
10.2.1 Možnosti za sanacijo Krajnikovega gradu.....	53
10.3 Zasluge občine od turizma.....	53
10.4 Vloga turizma kot del trajnostnega razvoja.....	54
11. MOJI PREDLOGI, UKREPI.....	55
1. predlog: OBNOVA KRAJNIKOVEGA GRADU.....	55

2. predlog: UČNA POT KSEVT – KRAJNIKOV GRAD	55
3. predlog: OPAZOVANJE VESOLJA	55
4. predlog: DOBRA REKLAMA	55
5. predlog: KRONOLOGIJA DOGAJANJA OD NEKOČ DO DANES	55
12. RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK	58
12.1 Preverjanje hipotez.....	58
12.2 Zaključek	60
13. VIRI	62
13.1 Knjižni viri	62
13.2 Spletni viri.....	62
13.3 Viri slik	63
14. PRILOGE.....	64
14.1 Intervju z gospodom Matijo Plevnikom.....	64
14.2 Intervju z gospo Andrejo Mlakar	66
14.3 Anketa za Vitanjčane	68
14.4 Anketa za turiste:.....	69
14.5 Obrazec Projektni list za nabor idej.....	70
14.6 Prepoved streljanja na hribu pod Krajnikovim gradom (Vitanjčan, številka 47, september 2014).....	72
14.7 Vlaganje v turizem	72
14.8 Vabilo na prvo delavnico DSOV	74
14.9 Vabilo na prvo plenarno sejo.....	75
14.10 Posestni list.....	76

Kazalo slik:

Slika 1: Vitanje	10
Slika 2: Vitanje na zemljevidu	11
Slika 3: Panonsko morje	12
Slika 4: Beškovnikova kašča.....	15
Slika 5: Preužitkarska koč	15
Slika 6: Holcerija	16
Slika 7: Vila Svitanje.....	16
Slika 8: Sebek DON'T PANIC.....	18
Slika 9: Lokacije turističnih točk	19
Slika 10: Vitanje, G.M. Vischer, Vitanjska gradova iz Knjige gradov, bakrorez, okoli leta 1681 (desni je Krajnikov)	21
Slika 11: Litografija Krajnikovega gradu (desni je Krajnikov)	21
Slika 12: Krajnikov grad iz leta 1968	22
Slika 13: Krajnikov grad danes	22
Slika 14: Krajnikov grad danes	23
Slika 15: Krajnikov grad danes	23
Slika 16: "Streha" Krajnikovega gradu	24
Slika 17: KSEVT	27
Slika 18: Notranjost KSEVT-a.....	28
Slika 19: KSEVT	28
Slika 20: Herman Potočnik Noordung	30
Slika 21: Knjiga Hermana Potočnika Noordunga.....	30
Slika 22: Krajnikov grad iz leta 1968	31
Slika 23: Zemljevid območij Natura 2000	35
Slika 24: Zgradba Slovenije kot turistične države	38
Slika 25: Povezanost ukrepov in dolgoročni vplivi	39
Slika 26: Vitanje obdajajo občine Dobrna, Zreče, Vojnik, Mislinja	52
Slika 27: Lepota Krajnikovega gradu	56
Slika 28: Litografirana podoba gradu	56
Slika 29: Ruševine nekoč mogočnega gradu iz leta 1968.....	57
Slika 30: Gozd na gradu.....	57
Slika 31: Tradicionalno Vitanje z modernim KSEVT-om	59

Kazalo grafikonov:

Grafikon 1: Poznavanje vitanjskih gradov	40
Grafikon 2: Analiza odgovorov anketirancev, starejših od 40 let	41
Grafikon 3: Analiza odgovorov anketirancev, mlajših od 40 let.....	41
Grafikon 4: Obiskanost gradov	42
Grafikon 5: Mnenje anketirancev o ogrožanju prebivalstva zaradi grajskih ruševin	43
Grafikon 6: Ogroženost po mnenju anketirancev, mlajših od 40 let.....	43
Grafikon 7: Ogroženost po mnenju anketirancev, starejših od 40 let	44
Grafikon 8: Mnenje anketirancev o turizmu kot obliki trajnostnega razvoja	44
Grafikon 9: Mnenje anketirancev o KSEVT-u.....	45
Grafikon 10: Zadovoljstvo krajanov s KSEVT-om	45
Grafikon 11: Obisk KSEVT-a	46
Grafikon 12: Pridobitev podatkov o KSEVT-u.....	47
Grafikon 13: Poznanost vitanjskih zanimivosti med turisti	48
Grafikon 14: Poznanost gradov med turisti	49
Grafikon 15: Obiskanost gradov	49

Zahvala

Zahvaljujem se gospodu Matiji Plevniku za sodelovanje pri intervjuju. Prav tako se zahvaljujem gospe Andreji Mlakar za sodelovanje in pomoč pri anketiranju turistov ter gospodu županu, Mirku Polutniku, za vso pripravljenost in podporo.

Posebna zahvala gre mentorici profesorici Tanji Tušek za pomoč, spodbudne besede in za vse napotke in usmeritve ter profesorici Ireni Robič Selič, ki je mojo nalogo lektorirala.

Povzetek

Vitanje je kraj z dolgoletno tradicijo in s pestro kulturno dediščino, ki je premalo poudarjena. Čeprav je turizem pomemben prinašalec dohodka, se Vitanje turistično premalo razvija, hkrati so poskusi za sam razvoj zaradi premajhne organiziranosti jalovi. Pomembna pridobitev kraja je KSEVT (Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij). Turisti, ki pridejo v Vitanje, si to zanimivost po navadi ogledajo, za druge znamenitosti kraja pa pravzaprav sploh ne vedo.

Kot Vitanjčanka sem želela doprinesti nekaj rodnemu kraju, zato sem se odločila za izdelavo raziskovalne naloge o turizmu. Osredotočila sem se na problematiko kraja in poiskala možne rešitve, ki bi kraju omogočile dobiček s pomočjo turizma. Kot hči lastnika zemljišča okoli enega izmed vitanjskih gradov pa sem poskusila najti rešitve za povezavo med KSEVT-om in tem gradom.

Naslov moje raziskovalne naloge se glasi *Turizem Vitanja – PROBLEM ali IZZIV?* Za takšen naslov sem se odločila, ker menim, da je problem vitanjskega turizma slaba prepoznavnost kraja. Hkrati se v turizmu premalo vlaga. To je občini tudi izziv: postati prepoznaven in konkurenčen turistični kraj.

Ugotovila sem, da bo treba največ pozornosti nameniti promociji.

1. UVOD

1.1 Izbor in cilji

Turizem je že danes ena najpomembnejših dejavnosti v svetu, ki zaposluje nekaj sto milijonov ljudi in daje več kot 10 % bruto domačega proizvoda. Njegova rast bo v prihodnje še izrazitejša in po nekaterih ocenah naj bi v 21. stoletju postal najpomembnejša gospodarska dejavnost na svetu.

Slovenija nudi raznovrstne možnosti turizma in rekreacije. Glavna primerjalna prednost naše države je izjemna naravna in kulturna raznolikost na zelo majhnem geografskem prostoru. To je posledica edinstvene lege na stiku štirih evropskih naravnih enot in lege, na katero vplivajo različni narodi in kulture.

Zanimalo me je, kako pomemben je turizem v Vitanju. Ali je Vitanje eno od razvitih manjših turističnih središč v Sloveniji? V osnovi je bil moj namen ponuditi rešitev propadajoči ruševini nekoč mogočnega Krajnikovega gradu, ga vključiti med turistične točke Vitanja in z zgodovinsko vsebino prispevati k razvoju turizma domačega kraja. Želja je bila močnejša še zato, ker sem hči lastnika zemljišča, ki se nahaja okoli gradu. Cilj, ki sem si ga zadala, je, da poskusim prepričati lastnika objekta, ki je občina Vitanje, da ukrene nekaj glede propadanja.

1.2 Hipoteze

Na začetku raziskovanja sem postavila naslednje hipoteze:

- Hipoteza 1: Več kot polovica anketirancev, v starosti do 40 let, in več kot 70 % turistov v Vitanju ne ve, da ima kraj dva gradova.
- Hipoteza 2: Starejši občani Vitanja, v starosti nad 40 let, menijo, da ruševine Krajnikovega gradu ogrožajo prebivalce, mlajši (pod 40 let) ne menijo tako.
- Hipoteza 3: Za sanacijo objektov kulturne dediščine poskrbi občina.
- Hipoteza 4: Delež skupnih učinkov turizma v BDP-ju je v Vitanju nižji od slovenskega povprečja.
- Hipoteza 5: KSEVT je bil v prvem letu obstoja (2012) bolj obiskan kot v letu 2015.
- Hipoteza 6: Vitanjčanom Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij arhitekturno ni všeč, menijo, da ne spada v ta kraj.
- Hipoteza 7: Turisti slabo poznajo ponudbo Vitanja, ta zaradi slabe prepoznavnosti ni konkurenčen ostalim turističnim krajem.

1.3 Predstavitev raziskovalnih metod

Pri raziskovalnem delu sem uporabila naslednje metode dela:

- delo z literaturo,
- anketiranje in analiziranje podatkov,
- fotografiranje,
- navezovanje stikov z osebami preko e-pošte in telefona,
- intervju,
- obisk prve delavnice Delovne skupine občine Vitanje (DSOV).

Najprej sem poiskala gradivo v Osrednji knjižnici Celje, v strokovnih revijah, časopisih in na medmrežju. Gradivo, iz katerega sem pridobivala podatke, sem na koncu tudi ustrezno navedla. Precej podatkov sem našla v knjigah gospoda Ivana Stoparja, ki je bil nekaj časa direktor Zavoda za varstvo kulturne dediščine v Celju. Na Zavodu sem izvedla intervju z gospodom Matijo Plevnikom, ki mi je pojasnil, kako poteka njihovo delo. V pogovoru z županom Vitanja, gospodom Mirkom Polutnikom, sem izvedela mnogo koristnih podatkov, tudi pri kasnejšem delu so mi zaposleni na občini posredovali zelene podatke. Intervjuvala sem tudi gospo Andrejo Mlakar, delavko v KSEVT-u, ki me je seznanila s podrobnostmi tega objekta.

Pripravila sem dve različni anketi. Eno različico sem razdelila med Vitanjčane in z njo pridobila njihov pogled na turizem in KSEVT, drugo pa sem s pomočjo gospe Andreje Mlakar posredovala turistom KSEVT-a, da bi od njih izvedela, koliko vedo o samem Vitanju.

Ko so predstavniki občine Vitanje izvedeli, da pišem raziskovalno nalogo, so me povabili na prvo delavnico Delovne skupine občine Vitanje (DSOV) v sklopu oblikovanja dokumenta Načrt razvoja in trženja turizma v občini Vitanje 2017–2021. Srečanje je bilo 1. februarja 2016. Zelo sem ponosna, da so me povabili v to skupino.

Pri citiranju sem upoštevala navodila na spletni strani raziskovalne skupnosti Mladi za Celje.

2. LEGA IN OMEJITEV PROUČEVANEGA OBMOČJA

V raziskovalni nalogi sem se osredotočila na občino Vitanje, v kateri se nahaja Krajnikov grad.

2.1 Naravnogeografski oris Vitanja

„Vzhodno od Pake se razteza sredogorski svet: Vitanjsko-Konjiške Karavanke ali Konjiško hribovje, kjer sta Paški Kozjak (Basališče, 1272 m) in Konjiška gora (Stolpnik, 1012 m), ki ju od Pohorja na severu loči Vitanjsko-Doliško podolje.“ (citac: Slovenija – pokrajina in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 132) Na jugozahodu se namreč Pohorje spusti v Vitanjsko-Doliško podolje, ki leži vzdolž labotskega preloma. („Labotski prelom je prelom, ki poteka v smeri severozahod–jugovzhod iz Labotske doline in dalje ob zahodnem robu Pohorja do Boča.“ (citac: M. Pleničar, D. Strmole, P. Kralj: Geološki terminološki slovar, Založba ZRC, 2006, Ljubljana; str. 150)) Geograf Ivan Gams za to območje uporablja različna poimenovanja: Paško hribovje, Konjiški niz, Vitanjsko-Konjiško hribovje in Vitanjsko-Konjiške Karavanke. (Slovenija – pokrajine in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 132, 144)

Slika 1: Vitanje

Vir: http://www.gradovi.net/grad/vitanje_stari_-_golezev_grad, 28. 1. 2016

Kraj leži v kotlini na nadmorski višini 452 metrov, skupna površina občine pa obsega približno 60 km², od tega kar 78 % leži na višinskem demografsko ogroženem območju. Ker legenda pravi, da naj bi bilo tukaj nekoč jezero, so v vitanjskem grbu tri školjke. Druga razlaga treh školjk pravi, da so bile v preteklosti tukaj velikokrat močne poplave. Vitanje je središče Vitanjskih Karavank. Tukaj se najde tudi marmor, ki so ga v preteklosti zelo izkoriščali za nagrobne plošče ali pragove. Samo ime Vitanje izvira iz imena „Weitenstein“, kar naj bi pomenilo Vidov kamen, ker je bila na območju cerkve sv. Vida na Hudinji najverjetneje večja zaloga marmorja. Razlaga je logična, saj Vitanjske Karavanke sestavljajo Paški Kozjak, Stenica in Konjiška gora. Paški Kozjak je del Kozjaka, ki poleg Pohorja in Strojne sodi k najstarejšim delom Slovenije. Te kamnine so magmatskega in metamorfne nastanka. Druga razlaga za to ime je, da naj bi koren vit (staroslovansko vitati – bivati) pomenil, da je bil ta kraj nekoč postojanka. „Nemški vitez, ki si je tukaj zgradil utrjen grad, je dodal še slovensko krajevno ime Stein, kar pomeni, da gre za zidan (kamnit) grad. Možno je tudi, da rimsko ime mansio Upellis pomeni prenočišče. /.../ Vitanje je bilo

v vsem zgodovinskem obdobju največji kraj v podolju; umetno ime Vitanje naj bi označevalo prav njegovo velikost. Torej velik kraj, veliko naselje, zidan in utrjen tržni kraj.“ (citat: Vincenc pater Zdravko Jakop: Kratka zgodovina Vitanja in župnije, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; stran: 29) Zanimivo je tudi naselje Brezen (ki se sicer deli na Zgornji in Spodnji Brezen), saj naj bi bilo vulkanskega nastanka. (Vincenc pater Zdravko Jakop: Kratka zgodovina Vitanja in župnije, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; str.: 29, 30)

Slika 2: Vitanje na zemljevidu

Vir: <http://www.kam.si/obcine/vitanje.html>, 28. 1. 2016

Vitanje leži na območju Predalpskih pokrajin, kjer je podnebje zmerno celinsko. „Gorati vzhodni del ima hladnejše podnebje. V Vitanjsko-Doliškem podolju se čutijo vplivi mrzlih zračnih gmot, ki skozi Slovenjgraško kotlino prihajajo iz Celovške kotline, in blažji vplivi panonskega sveta, ki prihajajo preko bolj odprtih Dravinjskih gor. Srednja januarska temperatura je na Paškem Kozjaku $-4,4\text{ }^{\circ}\text{C}$, v Vitanju pa $-1,5\text{ }^{\circ}\text{C}$. Na Paškem Kozjaku je povprečno 1147 mm padavin, v Vitanju pa 1171 mm. Paški Kozjak prestreže vlažne vetrove z juga in jugozahoda in jih izloči nad Vitanjem. Najmanj padavin je v zimskih, največ pa v poletnih mesecih.“ (citat: Slovenija – pokrajine in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 136)

Skozi to območje teče reka Hudinja, ki izvira v Rakovcu, kjer je bilo nekoč razvito glažutarstvo. Večina območja je vodovarstvenega.

„Kotlina je del Vitanjsko-Konjiške brazde, v katero je prodril zaliv Panonskega morja. Zato so tu po odtoku terciarnega morja ostale terciarne usedline, nakar jih je Hudinja s pritokoma izjedla in si izsilila pot skozi sotesko. Svet ob sotočju je močviren, na kar opozarja ime župnijske cerkve sv. Petra na jezeru.“ (citat: Krajevni leksikon Slovenije, Državna založba Slovenije, 1976, Ljubljana; str.: 309) Tukaj najdemo miocenske peske, peščenjake, konglomerate in laporje. (Slovenija – pokrajine in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 38)

Slika 3: Panonsko morje

Vir:

http://www.lokalno.si/2011/03/03/58247/aktualno/dl_morski_pes_v_vinogradu_pod_gorjan_ci/, 28. 1. 2016

Na območju Vitanja najdemo mešani gozd. „ Paški Kozjak je pretežno gozdnat, na samem temenu so travnate planote. Na apnencu v najvišjem pasu uspevata bukev in jelka, nižje bukve in bor. Na dolomitu so sestoji smreke in bukve, gabra in bora, hrasta ter javorja in jelše.“ (citat: Slovenija – pokrajine in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 137)

Značilna je tektonska enotnost, kamnine so si podobne, nadmorska višina se znižuje od zahoda proti vzhodu. Prečne doline so Vitanjsko-Konjiškimi Karavankam omogočile lažji prehod. Paški Kozjak je sinklinala, ki je večinoma zgrajena iz apnencev in dolomitov, med njimi pa najdemo tudi podolžne pasove peščenjakov, laporjev in skrilavih glinovcev, ki hitro preperevajo. Za Vitanjsko-Doliško podolje je značilna ilovica, ki je plitva in peščena in ni dobro rodovitna. Ker so pobočja precej strma, območje ni ugodno za intenzivno kmetijstvo. (Slovenija – pokrajine in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 134, 137)

To podolje nima enotnega vodnega toka. Na zahodu je reka Paka, na vzhodu Dravinja, osrednji del pa pripada reki Hudinji. Hudinja v soteski Socka prereže Paški Kozjak in se v Celju izliva v Voglajno. Ima snežno-dežni rečni režim, saj ima višek padavin aprila in novembra, nižek pa poleti. Pred regulacijo je reka zaradi hudourniških značilnosti velikokrat poplavljala. (Slovenija – pokrajine in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 135, 136)

2.2 Družbenogeografski oris Vitanja

Ko je bila Koroška povzdignjena v vojvodino, so se južno od Koroške oblikovale marke, večje grofije ob državni meji

(citat: SSKJ:http://bos.zrcsazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=ge%3Dmarka&hs=1, 5. 12. 2015): Podravska, Istrska, Savinjska, Karantanska in Posavska. Za vitanjsko zgodovino je najpomembnejša Savinjska marka, ki je bila sestavni del karantanske vojvodine. Leta 980 je cesar Oton II. mejnemu grofu Savinjske marke, Viljemu I., podelil dvanajst kraljevih kmetij, ki so obsegale 340 ha med Stenico, Dobrno in Breznom. S tem je Vitanje postalo upravno središče občinskega območja. Ko je njegov sin Viljem II. podedoval to zemljo, mu je cesar podaril še več zemljišča na tem območju. Po njegovi smrti je vse podedovala njegova mati Hema, ki je te posesti podarila cerkvi na Koroškem, zato nekateri menijo, da je Vitanje pravzaprav najjužnejši del Koroške. Kasneje je to posestvo dobila škofija na Krki. (Vincenc pater Zdravko Jakop: Kratka zgodovina Vitanja in župnije, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; strani: 11, 12)

Območje Vitanja je redkeje poseljeno. Precej je stanovanjskih hiš, ki so grajene druga

zraven druge le v središču trga, zato lahko govorimo o gručastem naselju. Na tem območju imamo tudi preplet točkastega in linijskega poselitvenega tipa, veliko je samotnih kmetij. Za točkast tip poselitve je značilno, da so zaselki in kmetije razpršeni v obliki točk, kar je vezano na hribovite dele. Za linijski tip pa je značilna poselitev v obliki niza naselij, ki sledijo navidezni črti na dnu doline. Ker se to območje nahaja v predalpskem svetu, kamen ni značilen material za gradnjo hiš. Nekoč so bile strehe pokrite s skodlami, zaradi obilice snega so bile strehe strmejše. Značilni so bili leseni balkoni in leseni žlebovi. Danes so hiše betonske, imajo položnejše strehe. Prav tako lahko na tem območju najdemo kar nekaj gospodarskih objektov.

Vitanje nima avtoceste, zato se lahko turisti pripeljejo le po regionalni cesti. Ker območje ni tako zelo turistično zanimivo, prometa ni veliko. Območje Vitanja je bilo že v antiki prometno zelo pomembno. Zaradi Zreč je na novo posodobljena cesta Slovenj Gradec–Gornji Dolič–Vitanje–Stranice. Pomembna je tudi prometna povezava s Celjem (Celje–Vojnik–Nova Cerkev–Velenje), saj je bil odcep od Vitanja skozi Novo Cerkev znan že v 12. stoletju. Turisti se lahko v Vitanje pripeljejo le po omenjenih regionalnih cestah. Prometa ni veliko, se je pa znatno povečal, odkar sredi kotline od leta 2010 stoji KSEVT. (Vincenc pater Zdravko Jakop: Kratka zgodovina Vitanja in župnije, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; str.: 14; <https://sl.wikipedia.org/wiki/Vitanje>, 2. 12. 2015)

Na območju Vitanja živi pretežno slovensko prebivalstvo, tujci so redki. Število prebivalcev se giblje okrog 2500, sama poselitev je razpršena. Med leti 1961 in 1991 je bilo opazno zmanjšanje prebivalstva, od leta 1991 pa se število prebivalcev povečuje. Ker je na območju Vitanja malo ravnine, sega poselitev na višino od 450 do 1000 m. (Slovenija – pokrajine in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 47, 139)

Vitanje nima niti geostrateške pozicije niti ni politično zelo pomemben kraj.

Na območju Vitanja se poleg terciarnega sektorja nahaja tudi primarni sektor, saj je precej kmetijskih objektov. Kmetovalci imajo poleg kmetije tudi službo, kmetijstvo jim ne predstavlja edinega zaslužka. V kmetijstvu je živinoreja pomembnejša od poljedelstva, velik del pridelkov z njiv je namenjen tudi krmljenju živine. Najpomembnejši za terciarni sektor je KSEVT. So pa na tem območju tudi obrati Unior in Kovinar (družba livarstva, kovaštva), Skaza violine, Krovstvo in kleparstvo Borovnik. (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Vitanje>, 2. 12. 2015)

Kraj je razdeljen na več naselij (vasi): Hudinja, Ljubnica, Brezen, Paka, Spodnji Dolič, Stenica, Vitanjsko Skomarje. Včasih je bilo Vitanje razdeljeno na tri zaselke: Žimpret, kjer je bila istoimenska jama z izviro hladne vode, ki naj bi jo kasneje izkoristili za trški vodovod, Jelševa in Tičnica. Danes je pomembnejši Žimpret, saj je v prostorih nekdanjega mlina in kasneje elektrarne tukaj nastalo podjetje Kovinar, ki obratuje še danes. „Na Hudinji so med Socko in Vitanjem v 18. stoletju postavili kovačnico na vodni pogon, kar je pomenilo začetek razvoja fužinarstva in glažutarstva. V Breznu je Kokličev studenec, ki so ga že leta 1906 zajeli za celjski vodovod.“ (cit.: Slovenija – pokrajine in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 135; Krajevni leksikon Slovenije, Državna založba Slovenije, 1976, Ljubljana; str.: 309)

Vitanje je že v 19. stoletju izgubilo precejšen pomen. Čeprav je skozi ta kraj vodila pomembna prometna pot, so si Vitanjčani želeli železnice. Zgradili so jo leta 1891, vendar je bila zgrajena le med Celjem in Velenjem, Vitanje pa je obšla. Tudi s koroško železnico ni bilo povezav. Zaradi slabih prometnih zvez se torej kraj ni mogel dobro razvijati kljub svetli prihodnosti, ki so jo obetale glažute v Spodnjem Doliču in na Rakovcu, kjer so kasneje postavili tudi steklaro. Niti rudnik na Stranica in Socki, granit, ki so ga lomili, niti izkoriščanje večjih količin lesa in številnih drugih obrti ni doprineslo k razvoju. (Vincenc pater Zdravko Jakop: Kratka zgodovina Vitanja in župnije, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; str.: 32)

3. TURIZEM V VITANJU

Čeprav je Vitanje vas, ima kar pet cerkva, ki so pomembne za turizem, čeprav zaslužka ne prinašajo. V središču kraja sta dve cerkvi: cerkev Matere Božje na Hribarci, ki je hkrati letna cerkev, in cerkev svetega Petra in Pavla, ki je župnijska in zimska cerkev. To pomeni, da se bogoslužje od velike noči do praznika vseh svetih opravlja v cerkvi Matere Božje, med tema praznikoma pa v župnijski cerkvi. Za turizem sta obe precej pomembni, saj ima župnijska cerkev precej starih fresk, cerkev Matere Božje pa je po izgledu, velikosti in imenitnosti kot bazilika. Blizu središča Vitanja je cerkev svetega Antona. V tej cerkvi je tudi oltar, prenesen iz Novega Grada. Od 9. 5. 2014 do 9. 1. 2015 je bila v tej cerkvi razstava z naslovom Križi na Slovenskem, ki je privabila precej turistov. (http://www.napovednik.com/dogodek293621_krizi_skozi_stoletja, 28. 12. 2015) Ker je bil projekt povezava s KSEVT-om, občino Vitanje in župnijo Vitanje, si je precej turistov lahko hkrati ogledalo KSEVT in razstavo. V naselju Spodnji Dolič stoji cerkev svete Marjete, severovzhodno od trga pa še cerkev svetega Vida. Vse cerkve so bile vsaj delno obnovljene v zadnjih desetih letih. (Prospekt občine Vitanje)

Cerkve svetega Antona je turistično zanimiva tudi zato, ker so od leta 1955 za zvonjenje uporabljali plašč letalske bombe (AN-M64A1-250 kg) iz druge svetovne vojne. Od leta 2013 zvonijo z novim zvonom, plašč bombe pa si turisti še vedno lahko ogledajo. V januarju je eno nedeljo druga sveta maša pri svetem Antonu. Ljudje prinesejo mesne dobrote, ki se pri maši blagoslovijo, po obredu sledi licitacija mesnih dobrot, zbran denar pa se nameni za potrebe župnije. Prav tako je ena sveta maša v tej cerkvi poleti, po kateri sledi licitacija pujska. To poteka tako, da sodelujoči ugibajo, koliko kilogramov ima pujska in vplačajo denar. Tisti, ki je najbližje pravilnemu odgovoru, pujska tudi dobi. Zbran denar gre prav tako za potrebe župnije.

(<http://www.zupnija-vitanje.si/index.php/cerkve/podruzna-cerkve-sv-antona>, 17. 1. 2016)

Zagotovo je za turizem zelo pomembna Beškovnikova domačija, kjer stojita Beškovnikova kašča in Prežitkarska koča. Tukaj se nahajata tudi dobro ohranjena kmečka hiša in gospodarsko poslopje. Kašča je bila obnovljena s sodelovanjem Zavoda za varstvo kulturne dediščine, Kulturnega turističnega društva Sveti Vid in družine Kušar. V kašči so stari predmeti, predstavljeno je, kako so naši predniki shranjevali hrano, saj je bila kašča namenjena spravi hrane od prve žetve, vseh drugih pridelkov in tudi mesa. V njej so tudi restavrirani predmeti. V koči so danes številne prireditve in delavnice. Nekoč jo je hotel avstrijski turist s helikopterjem prepeljati v svoj kraj, jo obnoviti in pokazati turistom. Beškovnikovi domačiji so jo dogradili leta 1830 z namenom, da bi prejšnjim gospodarjem kmetije dali dom. Z nasledniki so podpisali pogodbo, s katero so se zavezali, da bodo stari gospodarji preskrbljeni do smrti in ne bodo izgnani s kmetije. Sama Prežitkarska koča danes omogoča vpogled, kako je bila včasih tradicionalno zgrajena kmečka hiša na Pohorju. (Prospekt občine Vitanje, <http://www.vitanje.info/?p=240>, 17. 1. 2016)

Slika 4: Beškovnikova kašča

Vir: <http://www.podezelje.com/vsebine/beskovnikova-kasca/92/>, 28. 1. 2016

Slika 5: Preužitkarska koča

Vir: <http://www.ktdsvetivid.si/WebKtd/KtdServlet?init=19>, 28. 1. 2016

Od leta 1989 v Vitanju (najpogosteje drugo nedeljo v avgustu) poteka tradicionalna prireditev Holcerija. Prireditev ohranja zgodovinsko izročilo ljudi, ki so se ukvarjali z lesarstvom ali drugo dejavnostjo. Včasih so sprevod spremljale mažoretke, prebivalci vsakega naselja pa so predstavili kakšen pozabljen običaj (na vozovih). Povorki sledi tekmovanje v žaganju hlodov, v večernih urah pa se nadaljuje rajanje s plesom. Prireditev je pomembna zaradi predstavitve starih običajev in tekmovanja v spravi lesa. (Prospekt občine Vitanje)

Slika 6: Holcerija

Vir: <http://www.destinacija-roglja.si/holcerija>, 28. 1. 2016

V Vitanju je bilo včasih precej žag, ki so izkoriščale vodno silo. Danes ob Hudinji, blizu osnovne šole, stoji najdlje delujoča žaga, ki si jo občina in turistično društvo prizadevata obnoviti. (Prospekt občine Vitanje)

Žal pa je tudi med Vitanjčani slabše poznan etnološki muzej Brodej, ki ga je zasnoval gospodar ekološke kmetije Brodej. Turisti si lahko ogledajo stare predmete, živali, posestvo in se naužijejo domačih dobrot. (<http://www.vitanje.info/?p=272>, 11. 1. 2016)

Vitanje se lahko pohvali tudi z enim izmed redkih goslarjev v Sloveniji. Gospod Pavel Skaza namreč izdeluje in popravlja violine. (<http://www.vitanje.info/?p=278>, 17. 1. 2016)

Turisti si lahko pogledajo tudi Vilo Svitanje. Hiša je bila zgrajena domnevno med leti 1937 in 1939. Leta 2013 je bila delno obnovljena, zdaj pa se v pritličju nahaja informacijska točka Vitanja, kjer je možen ogled starih slik Vitanja, starega pohištva in stare rustikalne opreme. Možen je tudi turistični ogled, turisti si lahko kupijo kakšen spominek. (<http://www.vitanje.info/?p=319>, 17. 1. 2016)

Slika 7: Vila Svitanje

Vir: <http://www.vitanje.info/?p=319>, 28. 1. 2016

Turisti se lahko ustavijo na kosilu na Turistični kmetiji Polenšek, ki je od središča Vitanja oddaljena le 15 minut hoje. Sprejemajo tudi večje skupine ljudi, ki lahko uživajo v lepo urejeni okolici. Imajo tudi ribogojnico, njihova specialiteta je domača pečena postrv. (<http://www.vitanje.info/?p=42>, 17. 1. 2016)

Na izletniški kmetiji Petre, ki se nahaja v Vitanjskem Skomarju, imajo ranč, kjer nudijo ježo konj in hrano. Na posestvu nudijo tudi prostor za piknike ali kampiranje. Posebnost te izletniške kmetije so galopske dirke, ki jih tradicionalno prirejajo vsako leto (pozno poleti). (<http://www.vitanje.info/?p=235>, 17. 1. 2016)

V Vitanju je še precej ekoloških kmetij: na ekološki kmetiji Iršič – Meglič si lahko ogledamo preužitkarsko koč, nudijo tudi domače izdelke. Njihova posebnost je, da pridelujejo lastno polnovredno moko. Ekološka kmetija Kričaj ponuja sezonske dobrote, med drugim tudi kakovostno domače meso Pohorje beef. Prav tako omogočajo taborjenje in piknike. Ekološka kmetija Beštjan – Petaci je kmetija, ki se nahaja na nadmorski višini 1000 metrov. Kmetija je posebna, ker si lahko ogledamo najrazličnejše vrste živali: konje, osle, sibirske huskyje, kače, kuščarje, ... Proizvajajo tudi svoje lastno gnojilo. Na Rogli pa nudijo poletno ježo s poniji in zimsko vleko s psi. Ekološka kmetija Jeseničnik – Vranjek leži na nadmorski višini 1040 metrov, pohvali se lahko z lastnim sirarstvom in čebelarstvom. Lastniki ekološke kmetije Javornik – Magu so ponosni na ugodno lego ter bližino razglednih točk Basališče, Ostrica ter Jozlova peč na Paškem Kozjaku. (<http://www.vitanje.info/?p=505>, 17. 1. 2016; <http://www.vitanje.info/?p=507>, 17. 1. 2016; <http://www.vitanje.info/?p=511>, 17. 1. 2016; <http://www.vitanje.info/?p=517>, 17. 1. 2016; <http://www.vitanje.info/?p=620>, 17. 1. 2016)

V Vitanju organizirajo tudi precej pohodov, ki so postali že tradicionalni. Tako se lahko februarja podamo na zimski pohod na Rakovec, 1. maja na Roglo, sredi maja je pohod s srečanjem na Paškem Kozjaku, junija je organiziran nočni pohod na Stenico. Pohode organizira Planinsko društvo Vitanje. Enkrat letno je organiziran tudi pohod Po obronkih Vitanja. (<http://www.vitanje.si/index.php/predstavitev-kraja/prireditve/17-prireditve-v-vitanju.html>, 17. 1. 2016)

16. julija 2015 smo v Vitanju posneli edinstven sebek. Domačini so se oblečeni v belo z belimi rjuhami odpravili na Slivnikarjev travnik, kjer je že ležal napis v velikosti 70 x 120 metrov. Narejen je bil iz folije za ovijanje sena, na njem je pisalo DON'T PANIC (brez panike). Ljudje so se zbrali v obliki črke O, sledil je posnetek z dronom, nato s športnim letalom, posneta je bila tudi satelitska slika. Geslo je bilo takšno zaradi stanja, v katerem se je znašla Slovenija. (<http://www.novice.si/vitanje-edinstven-vesoljski-selfie/>, 17. 1. 2016)

Slika 8: Sebek DON'T PANIC

Vir: <http://val202.rtvsllo.si/2015/07/vitanje/>, 28. 1. 2016

4. KRAJNIKOV GRAD

Vitanje se poleg zanimive zgodovine ponaša tudi z ruševinami dveh gradov, in sicer s Starim (Golaževim) in Novim (Krajnikovim) gradom. V tej raziskovalni nalogi se bom osredotočila na Krajnikov grad, saj sem z njim povezana ne samo kot Vitanjčanka, temveč tudi kot hči gospodarja Krajnikove domačije, po kateri se grad imenuje.

V Sloveniji imamo precej gradov, vendar je le malo teh dobro ohranjenih. Vsako leto kakšna razvalina postane izginuli grad. Lahko bi rekla, da je Slovenija dežela gradov in cerkva, čeprav se na slednje bolj opozarja in smo nanje pozornejši. Slovenci smo v preteklosti gradove malokdaj povezovali s kulturo. To se na srečo spreminja, saj se moramo zavedati vrednosti kulturne dediščine, ki so nam jo zapustili naši predniki. (Ivan Stopar: Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji med Prekmurjem in porečjem Dravinje, Založba Park, 1991, Ljubljana; stran: 5)

Star slovenski pregovor pravi: "Sto ljudi, sto nravi." Podobno bi lahko rekli za legende o gradovih. Tudi o Krajnikovem gradu kroži legenda:

„Dva gradova, dva graščaka, dva brata, sprva bratovsko si naklonjena ter prijazna tako zelo, da si dasta svoja gradova v vrtoglavi višini nad globoko sotesko drveče Hudinje zvezati z mostom iz samih kož. Tedaj pa se Peter, starejši brat, ki se je zavaljo pustolovščin rad klatil po svetu, prepriča o nezvestobi svoje žene in svojega neporočenega brata Pavla. V sodu, čigar doge so bile polne samih ostrih žeblicev, da prevarani graščak svojo nezvesto soprogo strmoglaviti z visokega grajskega zidu v globeli in vrtince peneče se Hudinje. Tedaj se pojavi njegov brat na visečem mostu. Tudi Peter stopi na most. S sramotnjem in žalitvami očita Pavlu njegov greh ... nato z močnim zamahom svojega meča preseka most, da oba hkrati strmoglavita v globino, spodaj šumečo Hudinjo. Še danes leži v strugi Hudinje pri Gornjih Fužinah Debela peč, okameneli sod z nezvesto graščakinjo Vitanjsko. Pri Spodnjih Fužinah pa zapaziš v Hudinji drugo skalo z dvema stolpičema, okamenela sovražna brata Vitanjska.“(cit.: Ivan Stopar: Vitanje, Založba Obzorja, 1979, Ljubljana; stran 26)

Grad je bil prvič omenjen leta 1353. Leta 1404 se v urbarju omenja kot *nouum castrum Weitenstain*. Oba vitanjska gradova sta bila last krških škofov, gospodovali pa so tukaj vitanjski vitezi. Rod je sicer že leta 1430 izumrl, zato so vlogo gospodarjenja prevzeli kar oskrbniki Starega gradu, ki so ga počasi prepuščali zobu časa. Zgodovinarji omenjajo precej pomembnih gospodarjev: Auerji, Lindeški, Schrotti, Wagni, Gračniki, ... Od 16. stoletja dalje so Stari grad prepustili uničenju, Novi grad pa je čedalje bolj prevzemal vlogo gospodarskega in upravnega središča. Narava je udarila po gradu kar dvakrat. Prvič je bil poškodovan 4. maja leta 1201 v silovitem potresu, sredi 18. stoletja pa je vanj udarila še strela. Po tem dogodku ga niso več obnavljali, sedež gosposčine se je preselil v škofijski dvorec sredi trga. Pred uničenjem je leta 1734 papež Klemen XI. dovolil zasebni oratorij (kapelo) na gradu, sam oltar pa je bil kasneje prenesen v podružnično cerkev svetega Antona, blizu gradu. Kako naj bi grad izgledal, opisuje Ivan Jakič: "Jedro gradu so tvorili mogočen stanovanjski stolp s pomolnimi stolpiči, obrambni stolp in stolpič z grajsko kapelo. Zasnovano je obtekalo renesančno obzidje s petimi polkrožnimi stolpi." (cit.: Ivan Jakič: Vsi slovenski gradovi, Založba DZS, 1997, Ljubljana; stran: 367) Pri gradu izstopa predvsem členjena zasnova. (Ivan Stopar: Vitanje, Založba Obzorja, 1979, Ljubljana; strani 26, 27, 28, 29; Ivan Stopar: Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji med Prekmurjem in porečjem Dravinje, Založba Park, 1991, Ljubljana; strani: 157, 158, 159; Ivan Stopar: Grajski objekti z območja slovenske Štajerske na Vischerjevem zemljevidu iz leta 1678, Založba Kulturna skupnost Celje, 1972, Celje; stran 59; Ivan Stopar: Gradovi, graščine in dvorci na slovenskem Štajerskem, Založba Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1982, Ljubljana; strani: 576, 577)

Novi grad stoji nasproti Staremu gradu, njuna funkcija je bila varovanje ozke ceste, ki je bila tudi pomembna prometna pot. Čeprav je bil v preteklosti mogočnejši, je danes v slabšem stanju kot Stari grad. Danes stojijo le še deli stolpov in fragmenti zidov, ostalo je izginilo, velik del kamena pa so v preteklosti porabili kot gradbeni material. (Ivan Stopar: Vitanje, Založba Obzorja, 1979, Ljubljana; strani 26, 27, 28, 29)

Na posestnem listu, ki ga prilagam kot prilogo, je razvidno, da grad ni v lasti posestnika, saj je lastnik občina Vitanje. V lasti moje družine je gozd, ki se nahaja okoli gradu. Nekoč je bil na tem mestu pašnik. Tako je tudi označeno na posestnem listu, označen je s parcelno številko 338/5. Velikost tega gozda je 4,8 hektarjev, lokacija pa je vidna tudi na grafični podlagi za KMG–MID: 100315923, ki jo prav tako prilagam.

Slika 10: Vitanje, G.M. Vischer, Vitanjska gradova iz Knjige gradov, bakrorez, okoli leta 1681 (desni je Krajnikov)

Vir: http://www.gradovi.net/grad/vitanje_novi_-_krajnikov_grad, 28. 1. 2016

Slika 11: Litografija Krajnikovega gradu (desni je Krajnikov)

Vir: Joseph Franz Kaiser: Litografirane podobe slovenještajerskih mest, trgov dvorcev, Založba Umetniški kabinet Primož Premzl d. o. o., 1999, Maribor; litografija 84 a

Slika 12: Krajnikov grad iz leta 1968

Vir: Zavod za varstvo kulturne dediščine Celje

Slika 13: Krajnikov grad danes

Vir: avtorica raziskovalne naloge (oktober 2015)

Slika 14: Krajnikov grad danes

Vir: avtorica raziskovalne naloge (oktober 2015)

Slika 15: Krajnikov grad danes

Vir: avtorica raziskovalne naloge (oktober 2015)

Slika 16: "Streha" Krajnikovega gradu

Vir: avtorica raziskovalne naloge (oktober 2015)

5. VITANJE V ODSEVU GRADOV

Zgodovina nam govori, da je bilo v Vitanju več gradov. Danes nam razvaline pričajo le o Krajnikovem in Goleževem gradu. Kot zapisuje Vincenc pater Zdravko Jakop v svojem delu *Kratka zgodovina Vitanja in župnije*, naj bi po ugotovitvah Jožeta Curka ob sotočju Jesenice in Hudinje nekoč stal upravni dvor, ki ga je kasneje nadomestil Goležev grad: „Gradovi, ki jih imamo danes v mislih, so imeli običajno prednike, tako imenovane „upravne dvore“. Ti dvori so bili sredi naselij in niso posebej izstopali. Bili so zidani in nekoliko nadgrajeni. Pravega varstva pa prebivalcem niso mogli zagotoviti. Bili so pač prvi med enakimi. Postavili so jih lastniki zemljiške posesti v bližini cerkve, le-te pa so po navadi postavljali ob tekoči vodi. V Vitanju je tak upravni dvor stal ob sotočju Jesenice in Hudinje (vir: Jože Curk).“ (Vincenc pater Zdravko Jakop: *Iskanja in razmišljanja, Založba Brat Frančišek*, 2006, Ljubljana; stran: 27) Ivan Jakič v svoji knjigi *Vsi slovenski gradovi* piše, da je v Vitanju že pred letom 1404 stal trški dvor. V 16. stoletju so ga predelali v dvorec Vitanje. Nekoč je imel tudi funkcijo deželnega sodišča, danes pa je v njem sedež občine Vitanje. „Ivan Jakič ugotavlja, da je bil v Ljubnici blizu Turnškega stolpasti grad Turn. Tega je porušil celjski vojskovodja Jan Vitovec leta 1439. Še zdaj je vidnih nekaj sledov. Kraj je omenjen v prvi polovici 15. stoletja. Isti avtor odkriva še en stolp – Makovo: Na griču nad vasjo Trebuhinja, zahodno od Vitanja, je stal stolp Makovo (Magendorf – Lačna vas), od koder izhaja vitanjski kastelan Henrik de Magendorf, omenjen leta 1287. Turn Magendorf je omenjen leta 1542. Pozneje je ta grad Trebuhinja (amt Trebohin) imela Žička kartuzija, od leta 1692 baron Wolf Ferdinand Adelstein. O tem stolpu danes ni več sledov. Nekateri menijo, da je stal na Pepelovem hribčku.“ (Vincenc pater Zdravko Jakop: *Kratka zgodovina Vitanja in župnije*, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; stran: 21) Krajani Vitanja se še dandanes prepoznavamo po imenih, ki jih že iz preteklosti nosijo domačije. To velja tudi za omenjen Pepelov hribček, saj se domačija tam imenuje Pri Pepelu, nahaja pa se v Breznu. (Vincenc pater Zdravko Jakop: *Kratka zgodovina Vitanja in župnije*, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; stran: 21; Vincenc pater Zdravko Jakop: *Iskanja in razmišljanja, Založba Brat Frančišek*, 2006, Ljubljana; stran: 27; <http://www.slosi.info/01gradovi/02podrobnejse/stajerska/l-8/ljubnica.php>, 3. 12. 2015; <http://www.slosi.info/01gradovi/02podrobnejse/stajerska/m-8/makovo.php>, 3. 12. 2015; Ivan Jakič: *Vsi slovenski gradovi*, Založba DZS, 1997, Ljubljana; stran: 201)

Velja splošno mnenje, da so blizu kmečkih naselij najprej zgradili lesene dvorce, kasneje pa so začeli na težko dostopnih krajih graditi zidane gradove. Potem so se spet začeli spuščati nižje. To je lahko primerljivo tudi z Vitanjem. Prvi upravni dvorec je bil ob farni cerkvi, potem se pojavi neosvojljivi Goležev grad, kasneje pa še na manj strmem griču Krajnikov grad. Nazadnje govorimo o škofijskem dvorcu v samem trgu. (Vincenc pater Zdravko Jakop: *Kratka zgodovina Vitanja in župnije*, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; stran: 21)

V knjigi Ivana Jakiča zasledimo podrobnejši opis stolpa, ki je stal v Ljubnici. Stolp je stal na planoti, ki je bila krški fevd, sodil pa je k uradu Vitanja. „Vidni so še temelji stolpaste stavbe s stranicama, dolgima devet oz. sedem metrov, stene so debele dva metra, ohranjen je obrambni jarek, ki obteka celotno zasnovo.“ (Ivan Jakič: *Vsi slovenski gradovi*, Založba DZS, 1997, Ljubljana; stran: 193) Danes je ostankov zelo malo. (Ivan Jakič: *Vsi slovenski gradovi*, Založba DZS, 1997, Ljubljana; stran: 193)

Vitanje je že pred letom 1280 dobilo pravico do krvnega sodstva, kar so nadzorovali pomembni graščaki. Krvno sodstvo se je uveljavilo v srednjem veku, graščaki so razsojali o življenju in smrti, lahko so uporabljali tudi mučilne naprave. Leta 1487 je bila ta naloga zaupana upravniku Krajnikovega gradu. Zanimivo je to, da so bile v Vitanju tudi vislice, in sicer pri kmetu

Gavgeru v Ljubnici. (Vincenc pater Zdravko Jakop: Kratka zgodovina Vitanja in župnije, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; stran: 31; Vincenc pater Zdravko Jakop: Iskanja in razmišljanja, Založba Brat Frančišek, 2006, Ljubljana; stran: 31)

6. KSEVT (Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij) – sodobni grad

KSEVT je kratica za Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij. Stoji v središču Vitanja, na mestu, kjer je prej stal kulturni dom. Uradno je odprt od leta 2012. Zanimiva je zgradba KSEVT-a, saj je sestavljen iz dveh valjev, dinamika med njima pa daje občutek vrtenja in lebdenja. „Osrednji razstavni prostor obkroža glavno, okroglo dvorano, ki se z gornjimi raziskovalnimi prostori povezuje skozi okroglo odprtino med obema prostoroma. Avtorji so s tem želeli poudariti interakcijo med programom lokalne skupnosti in znanstvenim programom KSEVT. Glavno krožno dvorano z obeh strani obdaja polkrožna klančina, ki predstavlja osrednji razstavni prostor. Na vrhu klančine je prehod v manjši valj stavbe – v prvo nadstropje, ki je namenjeno študijskim in raziskovalnim potrebam ter knjižnici oz. zbirki Zakladi modernosti.“

(<https://sl.wikipedia.org/wiki/KSEVT>, 20. 12. 2015)

Arhitekturno gledano je stavba tako imenitna, da je bila nominirana za evropsko nagrado Mies van der Rohe. Arhitekti so leta 2013 dobili Plečnikovo nagrado za arhitekturo, poleg tega še nagradi zlati svinčnik (2013) in trend (2012). (<https://sl.wikipedia.org/wiki/KSEVT>, 20. 12. 2015)

KSEVT si je ogledalo že veliko pomembnih oseb. Ena izmed njih je tudi Sunita Williams, astronautka s slovenskimi koreninami.

Slika 17: KSEVT

Vir: <http://www.isic.si/program/13/166/ksevt-prost-vstop.html>, 28. 1. 2016

Slika 18: Notranjost KSEVT-a

Vir: http://www.ofis-a.si/str_3%20-%20PUBLIC/07_SPACE_WHEEL_NOORDUNG_SPACE_CENTER/ofis_SPACE_WHEEL_NOORDUNG_SPACE_CENTER.html, 28. 1. 2016

Slika 19: KSEVT

Vir: http://img.rtv slo.si/_up/upload/2015/10/14/65252916_photo_323472_20120907_4.jpg, 13. 3. 2016

7. HERMAN POTOČNIK NOORDUNG

Herman Noordung se je rodil 22. decembra 1892 v mestu Pola. To je bil del Avstro-Ogrske, danes je to hrvaško mesto Pula. Njegov oče, ki je umrl pri Hermanovih štirinajstih mesecih, je bil vojaški mornarski zdravnik. Družina Potočnik se je po njegovi smrti preselila v Maribor, kjer je živela materina družina. Tam je Herman dokončal šolo, kasneje pa je šolanje nadaljeval na vojaški realni šoli nižje stopnje v Fischauu in na vojaški realni šoli višje stopnje v Mährisch Weisskirchenu. Obiskoval je tudi tehnično vojaško akademijo v Mödlingu. Končal jo je leta 1913 kot konstruktor železnic in mostov s činom poročnika. (e-knjiga: Herman Potočnik Noordung: Problem vožnje po vesolju, Predgovor I, elektronska izdaja, 2010, Založništvo: KSEVT, Ljubljana; str.: 9)

Že na akademiji je Herman veljal za osredotočenega in resnega človeka. Med prvo svetovno vojno je služil v železniškem polku v več krajih: Srbiji, Bosni in Galiciji. Leta 1919 se je kot stotnik zaradi tuberkuloze upokojil. Po vojni se je znova izobraževal, saj se je vpisal na dunajsko višjo šolo, specializiral se je za elektrotehniko. Leta 1925 je diplomiral kot inženir, saj je uspešno opravil vse izpite. Umrl je 27. avgusta 1929, pokopali so ga na dunajskem osrednjem pokopališču, njegov grob pa se ni ohranil. (e-knjiga: Herman Potočnik Noordung: Problem vožnje po vesolju, Predgovor I, elektronska izdaja, 2010, Založništvo: KSEVT, Ljubljana; str.: 9)

Herman Noordung je živel samotarsko življenje, s sodobniki ni želel komunicirati. „Ni si dopisoval s člani Kozmonavtskega društva (Verein für Raumschiffahrt), ki so ga leta 1927 ustanovili nemški navdušenci, privrženci ideje poleta v vesolje, in vsa pisma, ki so mu jih skušali predati preko založnika njegove knjige, je trmasto puščal brez odgovora. Vse kaže, da ni vzpostavil stikov niti z dunajskim Znanstvenim društvom za preučevanje zgornjih slojev atmosfere (Wissenschaftliche Gesellschaft für Höhenforschung), ustanovljenim jeseni 1926 na pobudo Franza von Hoeffta. Ne glede na to pa se je Potočniku zdelo pomembno, da poudari svojo duhovno vez z nemškimi raziskovalci kozmonavtike.“ (cit.: e-knjiga: Herman Potočnik Noordung: Problem vožnje po vesolju, Predgovor I, elektronska izdaja, 2010, Založništvo: KSEVT, Ljubljana; str.: 10)

Noordung je njegov psevdonim. Zakaj si ga je izbral, niti ni povsem pojasnjeno, pojavlja se več teorij: beseda Noordung izhaja iz nemške besede Norden (sever), s čimer bi izrazil pripadnost krogu severno od Avstrije. Druga možnost je, da je želel zgolj prikriti svoj pravi priimek in se s tem izogniti očitkom rojakov, morda je želel poudariti, da je napisal knjigo civilist in ne častnik v pokoju, lahko pa je le želel skriti honorar pred davkarji. (e-knjiga: Herman Potočnik Noordung: Problem vožnje po vesolju, Predgovor I, elektronska izdaja, 2010, Založništvo: KSEVT, Ljubljana; str.: 10, 11)

Zadnja leta pred svojo smrtjo se je ukvarjal z izdajo knjige Problem vožnje po vesolju, v kateri se je ukvarjal s problemom osvajanja vesoljskega prostranstva. Knjiga je bila dobro sprejeta, kmalu po izidu je sledil tudi njen ponatis. (e-knjiga: Herman Potočnik Noordung: Problem vožnje po vesolju, Predgovor I, elektronska izdaja, 2010, Založništvo: KSEVT, Ljubljana; str.: 10, 11, 12)

Problem vožnje po vesolju je knjiga, ki vsebuje glavnino konkretnih rešitev bivanja in vožnje po vesolju, zato je postala pomemben učbenik znanstvenikom ameriškega in sovjetskega vesoljskega programa. Na podlagi te knjige je nastal tudi film z naslovom Odiseja 2001. Noordung je zelo natančno ročno izračunal geostacionarno orbito (orbita direktno nad Zemljinim ekvatorjem), saj se njegov rezultat od dejanskega razlikuje le za 2 km. (Prospekt občine Vitanje)

Noordung je bil znanstvenik in pionir vesoljske znanosti. Na njegovo čast so v vitanjski knjižnici leta 2006 odprli spominsko sobo, ki pa je danes ni več, saj namesto nje na mestu kulturnega doma stoji KSEVT (Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij). Glavni razlog za gradnjo te steklene betonske stavbe je, da je Hermanova rodbina živela v Vitanju več generacij.

Samo sobo pa so v knjižnico postavili zato, ker je njegov ded v 19. stoletju županoval (knjižnica se nahaja v prostoru občine). (Prospekt občine Vitanje)

Slika 20: Herman Potočnik Noordung

Vir: <http://www.sloveniatimes.com/herman-potocnik-noordung-s-tombstone-to-be-unveiled-in-vienna>, 28. 1. 2016

Slika 21: Knjiga Hermana Potočnika Noordunga

Vir: <http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/potocnik.html>, 28. 1. 2016

8. OSREDNJI DEL

8.1 Krajnikov grad kot del kulturne dediščine

Krajnikov ali Novi grad, kot ga nekateri imenujejo, se v zapisniku na spletni strani Zavoda za varstvo kulturne dediščine nahaja pod evidenčno številko dediščine 10731. Spada k stavbni dediščini in drugemu tipu enote dediščine, kar pomeni profana stavbna dediščina. Glede na kategorijo varstvenega režima spada k 1. kategoriji, kar pomeni razglasitev za spomenik. Ta grad je hkrati tudi arheološko zaščiten.

(http://giskd2s.situla.org/evrdd/SZ/eVRD_SZ_Vitanje_2008_02_00.pdf, 5. 2. 2016)

Slika 22: Krajnikov grad iz leta 1968

Vir: Zavod za varstvo kulturne dediščine Celje

8.2 Opredelitev pomena dediščine

S kulturno dediščino se v Sloveniji ukvarja Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS). Ena od enot je tudi v Celju. (<http://www.zvkds.si/sl/zvkds/varstvo-kulturne-dediscine/o-kulturni-dediscini/kaj-je-kulturna-dediscina/>, 11. 1. 2016)

„**Kulturna dediščina** so viri in dokazi človeške zgodovine in kulture, ne glede na njihov izvor, razvoj in ohranjenost (snovna, materialna dediščina), ter s tem povezane kulturne dobrine (nesnovna, nematerialna dediščina). Zaradi njihove kulturne, znanstvene in splošno človeške vrednosti sta varstvo in ohranjanje kulturne dediščine v državnem interesu. Osnovna, kulturna funkcija kulturne dediščine je njeno neposredno vključevanje v prostor in aktivno življenje v njem, predvsem na področju vzgoje, posredovanja znanj in izkušenj preteklih obdobij, ter krepitev narodove samobitnosti in kulturne istovetnosti.“ (cit.: <http://www.zvkds.si/sl/zvkds/varstvo-kulturne-dediscine/o-kulturni-dediscini/kaj-je-kulturna-dediscina/>, 11. 1. 2016)

Ločimo več vrst dediščine, in sicer: snovno (materialno) dediščino, stavbno, arheološko,

---

premično dediščino in zbirke, narodno bogastvo, nesnovno (nematerialno) dediščino ter dediščinsko kulturno krajino, ki jo delimo na integralno dediščino in območja nacionalne prepoznavnosti (območja kompleksnega varstva kulturne dediščine v odprtem prostoru). (<http://www.zvkds.si/sl/zvkds/varstvo-kulturne-dediscine/o-kulturni-dediscini/kaj-je-kulturna-dediscina/>, 11. 1. 2016)

Snovna dediščina so skupine stavb, posamične stavbe in zbirke predmetov. (<http://www.zvkds.si/sl/zvkds/varstvo-kulturne-dediscine/o-kulturni-dediscini/kaj-je-kulturna-dediscina/>, 11. 1. 2016)

Stavbna dediščina so stavbe, ki vključujejo tudi okrasje, opremo, napeljave, pripadajoča zemljišča ... Stavbno dediščino delimo na stavbe, ki jih z drugo besedo imenujemo enote (vse stavbe, ki imajo arheološki, družbeni, zgodovinski, znanstveni ali umetniški pomen), skupine stavb (to so skupine mestnih ali podeželskih stavb, ki imajo arheološki, družbeni, zgodovinski, znanstveni ali umetniški pomen in so dovolj povezane, da sestavljajo prostorsko določljive enote) in območja (to so površine, delo človeka, ki so delno zazidane, prostorsko lahko določljive in imajo arheološki, družbeni, zgodovinski, znanstveni ali umetniški pomen). (<http://www.zvkds.si/sl/zvkds/varstvo-kulturne-dediscine/o-kulturni-dediscini/kaj-je-kulturna-dediscina/>, 11. 1. 2016)

Arheološka dediščina so predmeti, ostaline in vsi ostali sledovi, ki jih je človek pustil na površju, v vodi ali v zemlji in so pomembni za preučevanje ter odkrivanje zgodovinskega razvoja človeštva in njegove povezanosti z naravo. (<http://www.zvkds.si/sl/zvkds/varstvo-kulturne-dediscine/o-kulturni-dediscini/kaj-je-kulturna-dediscina/>, 11. 1. 2016)

8.3 Merila za vrednotenje kulturne dediščine

„Splošna merila za izbor enot kulturne dediščine so avtentičnost (neponarejenost in izvornost), ogroženost (ne toliko v pomenu fizične ogroženosti, temveč kot izginjanje), ohranjenost kot kompliment avtentičnosti, redkost kot poseben vidik izjemnosti in starost kot eno najstarejših spomeniškovarstvenih meril.“ (citac: <http://www.zvkds.si/sl/zvkds/nasveti-za-lastnike/kulturna-dediscina/merila-za-vrednotenje-kulturne-dediscine/>, 11. 1. 2016)

Kulturna dediščina

Območja in objekti kulturne dediščine so vpisani v Register nepremične kulturne dediščine, ki ga vodi INDOK (Informacijsko-dokumentacijski center za dediščino), center na Ministrstvu za kulturo. Vsaka vpisana enota ima svojo evidenčno številko – EŠD. V register, ki se dopolnjuje, je bilo avgusta 2005 vpisanih 18000 enot kulturne dediščine. Stavbna dediščina predstavlja kar 70 % vseh vpisanih enot. V register niso posebej vpisane vse tradicionalne stavbe v območjih naselbinske dediščine, ki kot nepogrešljiv del te dediščine tvorijo vzorec zavarovanega tradicionalnega okolja.

Kulturni spomeniki lokalnega pomena

Kulturni spomeniki lokalnega pomena so območja ali objekti, ki imajo izjemno kulturno vrednost, predstavljajo vrhunske dosežke ustvarjalnosti oziroma ključne ali redko ohranjene dokumente nekega razvojnega obdobja na lokalnem nivoju.

Vpisani so v Register nepremične kulturne dediščine in razglašeni z akti o razglasitvi, ki jih sprejme pristojni organ lokalne skupnosti. Objavljeni so v Uradnem listu RS ali glasilu lokalne skupnosti.

Kulturni spomeniki državnega pomena

Kulturni spomeniki državnega pomena so najpomembnejši spomeniki v Sloveniji in imajo nacionalni pomen, z aktom o razglasitvi pa dobijo status spomenikov državnega pomena. Vpisani so v Register nepremične kulturne dediščine in razglašeni z akti o razglasitvi, ki jih sprejme Vlada Republike Slovenije in so objavljeni v Uradnem listu RS.

Podatki o kulturno-varstvenem statusu

Podatke o kulturno-varstvenem statusu posameznih stavb je mogoče dobiti na območnih enotah Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, v INDOK-u, centru Ministrstva za kulturo v Ljubljani, Maistrova 10, z izpisom iz Registra nepremične kulturne dediščine, ter na občinah z izdajo lokacijske informacije.“ (citat: <http://www.zvkds.si/sl/zvkds/nasveti-za-lastnike/kulturna-dediscina/merila-za-vrednotenje-kulturne-dediscine/>, 11. 1. 2016)

8.4 Zakonodaja

Vsak poseg mora spremljati ZVKSD. Za kakršnekoli posege v enote kulturne dediščine - vključno z vzdrževalnimi deli, ki bi lahko povzročili spremembo videza (npr. barve) ali materialne substance dediščine (npr. novi materiali) - je treba pridobiti kulturno-varstvene pogoje in soglasje (45.–46. člen ZVKD, Ur. list RS, št. 7/99).

O ravnanju s kulturno dediščino govori 36. člen 4. poglavja (Uporaba, upravljanje in druga ravnanja) Zakona o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1):

„36. člen (ravljanje z dediščino)

(1) Z dediščino je treba ravnati tako, da se zagotavlja čim večja ohranitev njenih kulturnih vrednot za prihodnost.

(2) S spomenikom je treba ravnati tako, da se dosledno upoštevajo in ohranjajo njegove kulturne vrednote in družbeni pomen.

(3) Lastnik oziroma posestnik mora s spomenikom ravnati kot dober gospodar.“
(citat: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4144>, 5. 2. 2016)

Obstajajo ustaljeni splošni režimi, ki veljajo za vse tipe dediščine:

- „kulturna dediščina se načeloma varuje in ohranja na mestu samem (in situ);
- varuje se tudi ustrezno veliko območje okoli dediščine, z namenom preprečitve neposrednih ali posrednih negativnih vplivov na dediščino;
- na objektih ali območjih dediščine niso dovoljeni tisti posegi ali takšni načini izvajanja dejavnosti, ki bi prizadeli varovane vrednote in njihovo materialno substanco, ki jih nosi;
- možni so tisti posegi in prostorske rešitve, ki prispevajo k trajni ohranitvi dediščine ali zvišanju njene vrednosti“

(citat: http://giskd2s.situla.org/evrdd/SZ/eVRD_SZ_Vitanje_2008_02_00.pdf, 5. 2. 2016)

Pri režimu za varovanje stavbne dediščine se zlasti zavaruje:

- „tlorisna in višinska zasnova (gabariti);
- gradivo (substanca) in konstrukcijska zasnova;
- oblikovanost zunanjsčine (členitev objekta in fasad, oblika in naklon strešin, kritina, stavbno pohištvo, barva, detajli itd.);
- funkcionalna zasnova v notranjem in pripadajočem zunanjem prostoru;
- komunikacijska in infrastrukturna navezava na okolico (pripadajoči odprti prostor z niveleto površin ter lego, namembnostjo in oblikovanostjo pripadajočih objektov in površin, odnos do drugih objektov na parceli in do sosednjih stavb);

- prostorski kontekst, pojavnost in vedute (predvsem pri prostorsko izpostavljenih objektih - cerkvah, gradovih, znamenjih itd.).“

(citat: http://giskd2s.situla.org/evrdd/SZ/eVRD_SZ_Vitanje_2008_02_00.pdf, 5. 2. 2016)

„Varuje se tudi širša okolica objekta, ki zagotavlja funkcionalno integriteto varovane stavbne dediščine v širšem prostoru brez motečih prvin. Stavbno dediščino zaradi boljše preglednosti delimo na:

- profano (podeželske, mestne in trške stavbe),
- sakralno (cerkve, kapelice, znamenja),
- sakralno-profano (samostani, župnišča).

V stavbno dediščino se lahko posega z vzdrževalnimi, sanacijskimi, raziskovalnimi in obnovitvenimi deli v smislu boljše prezentacije objekta v skladu s kulturno-varstvenimi pogoji in soglasjem ter določili konservatorskega programa za spomenik. Usmeritve smiselno veljajo tudi za določene oblike tehniške dediščine (območja, stavbe, skupine stavb, naprave itd.), ki pričajo o razvoju proizvodnih sredstev, tehnologije in tehnične kulture v Sloveniji.“

(citat: http://giskd2s.situla.org/evrdd/SZ/eVRD_SZ_Vitanje_2008_02_00.pdf, 5. 2. 2016)

8.5 Krajnikov grad je umetnostna stavbna dediščina, ki je hkrati arheološko najdišče

Grad resnično propada in z njim izginja del zgodovine, del umetnosti. Poraja se vprašanje, ali je obnova gradu možna. Po pogovoru z g. Matijo Plevnikom, uslužbencem na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS), sem pridobila veliko informacij. Krajnikov grad je spomenik lokalnega pomena in občina je kot investitor tista, ki lahko sproži sanacijo. ZVKDS je nadzorno telo, ki evidentira, dokumentira in spremlja obnovo. Ker ima Krajnikov grad tudi status arheološkega najdišča, predstavlja za investitorja še višje stroške obnove. Strokovnjaki pogosto priporočajo vzdrževanje trenutnega stanja gradov, saj je v tem primeru manj možnosti, da se objekt še bolj poškoduje.

Celovita obnova Krajnikovega gradu ne bo nikoli možna, saj je deformiranost objekta zelo velika. Obstaja možnost, da bi se razpoke na ruševinah pokrpale, vendar je treba za to uporabiti stare materiale, kot je apnenec, in ne betona. Tudi za tako obliko sanacije mora Zavod zaprositi investitor.

V raziskovalni nalogi sem predstavila „žive“ turistične destinacije Vitanja.

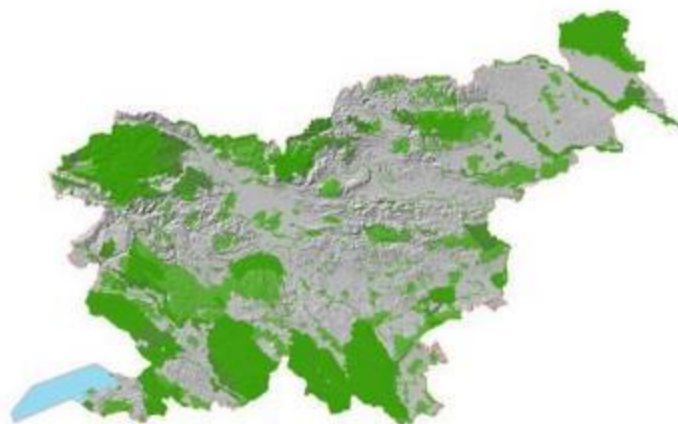
8.6 Turistična razvojna strategija občine

Samo strategijo razvoja turizma Vitanja sem dobro spoznala na seji delovne skupine, na katero sem bila povabljena; vodila jo je dr. Tanja Lešnik Štuhec.

Seja je potekala tako, da smo podali svoje predloge o prednostih, slabostih, nevarnostih in priložnostih Vitanja. Po zapisu vseh mnenj je vsak glasoval za 5 predlogov, na koncu pa so v vsaki rubriki zmagali predlogi z največ glasovi.

Ugotovili smo, da ima Vitanje bogato zgodovino in kulturno dediščino. Prav tako je kraj za zdaj še »neonesnažen« z moderno arhitekturo, bolj je v porastu obnova obstoječih stavb. Vitanje odlikujeta razgibana topografija in geologija, pokrajina je lepa, 80 % območja je zaščitena pod Naturo 2000 zaradi netopirjev, rakov in metuljev ob Hudinji. Pri razvoju turizma bo treba paziti, da ne bo kršen prvi odstavek 41. člena 3. poglavja Varstva naravnih vrednot, ki se glasi: „Naravna

vrednota se sme ogledovati in obiskovati na način, ki ne ogroža obstoja naravne vrednote in izvajanja varstva.“ (citat: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1600>, 12. 3. 2016)

Slika 23: Zemljevid območij Natura 2000

Vir: <http://www.natura2000.si/index.php?id=45>, 12. 3. 2016

Vitanje ima poleg tega še KSEVT, ki je v kraju najbolj obiskan, rokodelce, priveditve, negovano okolje ...

Poleg vseh prednosti ima Vitanje, kot vsak drug kraj, tudi nekaj slabosti. Predvsem smo prišli do spoznanja, da je sodelovanje turističnih in drugih ponudnikov v občini zelo šibko. Sama ponudba se tudi zelo slabo trži. Turisti pridejo v kraj le za nekaj ur, saj jih za dlje ne znamo zadržati. Kraj se premalo oglašuje, zato je tudi malo turistov, ki zaradi slabe promocije slabo poznajo celotno ponudbo, ki jo ima Vitanje. Veliko bi k privabljanju turizma prinesel TIC (Turistično informacijski center), za katerega pa vsaj v bližnji prihodnosti v Vitanju še ne bo dovolj sredstev. Primanjkujejo tudi vodniki, ki bi turiste vodili po turističnih točkah. Sami lastniki se s turizmom največkrat ukvarjajo le kot z dopolnilno dejavnostjo, zato tudi večkrat nimajo časa za vodenje turistov. V tej smeri so že premiki na bolje, saj se v okviru destinacije Rogla–Pohorje že zbirajo turistični vodiči, ki se bodo jeseni začeli usposabljeni. V Vitanju je precej ekoloških kmetij, še vedno pa je premalo turističnih kmetij, saj se na ekoloških kmetijah s turizmom v glavnem ne ukvarjajo.

Govorili smo tudi o nevarnostih turizma v občini Vitanja. Predvsem vidimo nevarnost v neprepoznavanju potenciala KSEVT-a na državni ravni, saj ostaja kulturna nota, ki jo objekt prinaša ne samo kraju, temveč tudi celotni državi, neopazna. Zaradi velikih sredstev, ki bi jih potrebovali za vzpostavitev TIC-a, ki pa jih nimamo, smo manj konkurenčni drugim občinam. Lastniki zanimivosti se niso pripravljene posvetiti samo turizmu, ker v njegov razvoj ne verjamejo. Primanjkuje nam kakovostnih vodičev. Seveda le-ti predstavljajo tudi dodaten strošek občini, vendar bi z zaposlovanjem mladih preprečili odhajanje mladih zaradi pomanjkanja kadra.

Priložnosti, ki smo jih navedli za Vitanje, so pravzaprav turistična razvojna strategija občine. Največ glasov je bilo za nadgradnjo in vzpostavitev novih tematskih in učnih poti. Treba bo nadgraditi aktivnosti KSEVT-a in vzpostaviti TIC za celovito komuniciranje in informiranost o turistični ponudbi občine. Strinjali smo se, da bi bilo treba vas Rakovec urediti v vas z etnološko dediščino. Morali bomo izkoristiti priljubljene točke v Vitanju in jih povezati. Velika slabost v Vitanju, ki bi jo bilo treba odpraviti, je pomanjkanje prenočitvenih kapacitet. Turiste bi lahko privabili tudi z obujanjem raznih starih običajev. Tržili bi lahko tudi območje Nature 2000 kot kakovostno pokrajino, ki zagotavlja višjo kakovost bivanja.

Iz javno objavljenega proračuna občine Vitanje je za zadnja štiri leta prikazana bilanca odhodkov. V zadnjih letih se je malo denarja namenjalo spodbudi turizma, kar je vidno v spodnjih tabelah. Spodbuden je predlog proračuna, ki za leto 2016 predvideva višji denarni vložek. V pripravi je nov državni zakon o spodbujanju razvoja turizma za obdobje 2017–2021, na kar se vse aktivneje pripravlja tudi občina Vitanje.

Rubrika: Gospodarstvo/Spodbujanje razvoja turizma in gostinstva

	2013	2014	2015	2016
Realizacija (v EUR)	8.999,00	9.603,30	6.500,00	14.000,00*

*predlog proračuna

Rubrika: Programi v kulturi/KSEVT

	2013	2014	2015	2016
Realizacija (v EUR)	112.000,00	112.000,00	2.000,00	2.000,00*

*predlog proračuna

Rubrika: Programi v kulturi/Celostna revitalizacija – KD Vitanje v KSEVT

	2013	2014	2015	2016
Realizacija (v EUR)	42.610,00	104.860,45	0	0*

*predlog proračuna

vir: <http://www.vitanje.si/index.php/projekti-in-predpisi/proracun-2015.html>, 12. 3. 2016

vir: <http://www.vitanje.si/index.php/projekti-in-predpisi/proracun-2016.html>, 12. 3. 2016

8.7 Vloga države pri oblikovanju turistične politike in trženja turizma

Turizem je politični, ekonomski in ekološki pojav. Turistična politika izhaja iz specifičnosti posameznega ekonomskega področja, ki se ukvarja z vprašanjem, kako doseči čim optimalnejšo uresničitev zastavljenih ciljev v turizmu. (Tanja Mihalič: Vodnik po ekonomiki turizma, Založba Ekonomska fakulteta, 1998, Ljubljana; str.: 124)

Poseganje države v turizem lahko pojasnimo z različnimi argumenti: prispevek turizma h gospodarski rasti, zaposlenost, regionalni razvoj, onesnaževanje ... Prav je, da ima vsaka država nacionalno turistično organizacijo, ki je zadolžena za raziskovanje, planiranje, razvoj turističnih zmogljivosti in kadrov, prav pa je tudi, da se planira na lokalni ravni, npr. v občini.

Temeljna vizija slovenskega turizma je postati razvita turistična destinacija z raznoliko in kakovostno turistično ponudbo, s poudarki na krajših počitnicah.

„Na podlagi 2. člena Zakona o spodbujanju razvoja turizma (Uradni list RS, št. 2/04) je

Vlada Republike Slovenije na 81. redni seji 11. 5. 2010 pod točko 1 sprejela sklep: **Vlada Republike Slovenije opredeljuje turizem kot enega najpomembnejših gospodarskih oziroma strateških sektorjev, ki ustvarja nova delovna mesta in izrazito pozitivno vpliva na uravnotežen regionalni razvoj.**“

Po podatkih Svetovnega turističnega in potovalnega sveta turizem v Sloveniji ustvarja 12 % BDP. Hkrati prinaša 8 % celotnega izvoza in 40 % izvoza storitev. Kriza je močno vplivala na turiste, saj se tehtneje odločajo za počitnice, načrtujejo tudi cenejši oddih. Se pa samo število turistov po močnem zmanjšanju spet počasi zvišuje (v letu 2011 je bilo za 0,5 % več turistov kot leto poprej). (http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf, 11. 3. 2016)

Ovire, ki so opazne pri doseganju konkurenčnosti turizma, so: omejena finančna sredstva, slaba dostopnost Slovenije, slaba prepoznavnost Slovenije in nedosledna uporaba znamke I FEEL SLOVENIA, slaba konkurenčna turistična ponudba, pomanjkanje motiviranih in zadostno izobraženih kadrov v turizmu, neustrezno poslovno okolje ... (http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf, 11. 3. 2016)

V viziji razvoja slovenskega turizma naj bi le-ta temeljil na trajnostnem razvoju in pomembno prispeval k družbeni blaginji ter ugledu same države. Kot cilj si je država zadala povečati obseg turistične dejavnosti, za doseg tega cilja pa je treba odpraviti vsaj nekatere ovire. (http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf, 11. 3. 2016)

Cilja države sta predvsem trženje in uspešna promocija. Država se namreč zaveda, da bomo do turistov prišli s povezovanjem in sodelovanjem na vseh ravneh slovenskega turizma. Velika pozornost je namenjena trženju in ustvarjanju boljšega poslovnega okolja za turizem. Spodbujajo se javne in zasebne naložbe. Država meni, da bomo postali še konkurenčnejši drugim državam, in sicer s t. i. strategijo razvijanja tržne niše ali tržne praznine. Bistvo je, da se osredotočimo na manjše segmente. Za uspešnost te strategije se zahtevajo: nadaljnji razvoj destinacij za turiste, skrb za kakovost in zaposlene ter nenehno zbiranje in uporaba informacij o turistih. Tudi sama država za uspešnejši turizem predlaga sodelovanje samih regij. (http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf, 11. 3. 2016)

Slovenija je drugim državam konkurenčna, saj je dobro ohranjena in ima različne naravne danosti. Delimo jo na zeleno, aktivno in zdravo Slovenijo. Ker je narava dobro ohranjena, govorimo o „zeleni Sloveniji“, te danosti že same omogočajo „aktivno Slovenijo“, ki pa je po vrhu vsega še „zdrava“, saj ohranja zdravje in dobro počutje, kar je temeljnega pomena za turiste. Na podlagi tega je cilj razvijati aktivne počitnice, kulturo, poslovni turizem, gastronomijo, zabavišni turizem in igralništvo, wellness, doživetja v naravi ... Pri samem razvoju teh aktivnosti je treba upoštevati tudi starostno skupino turistov.

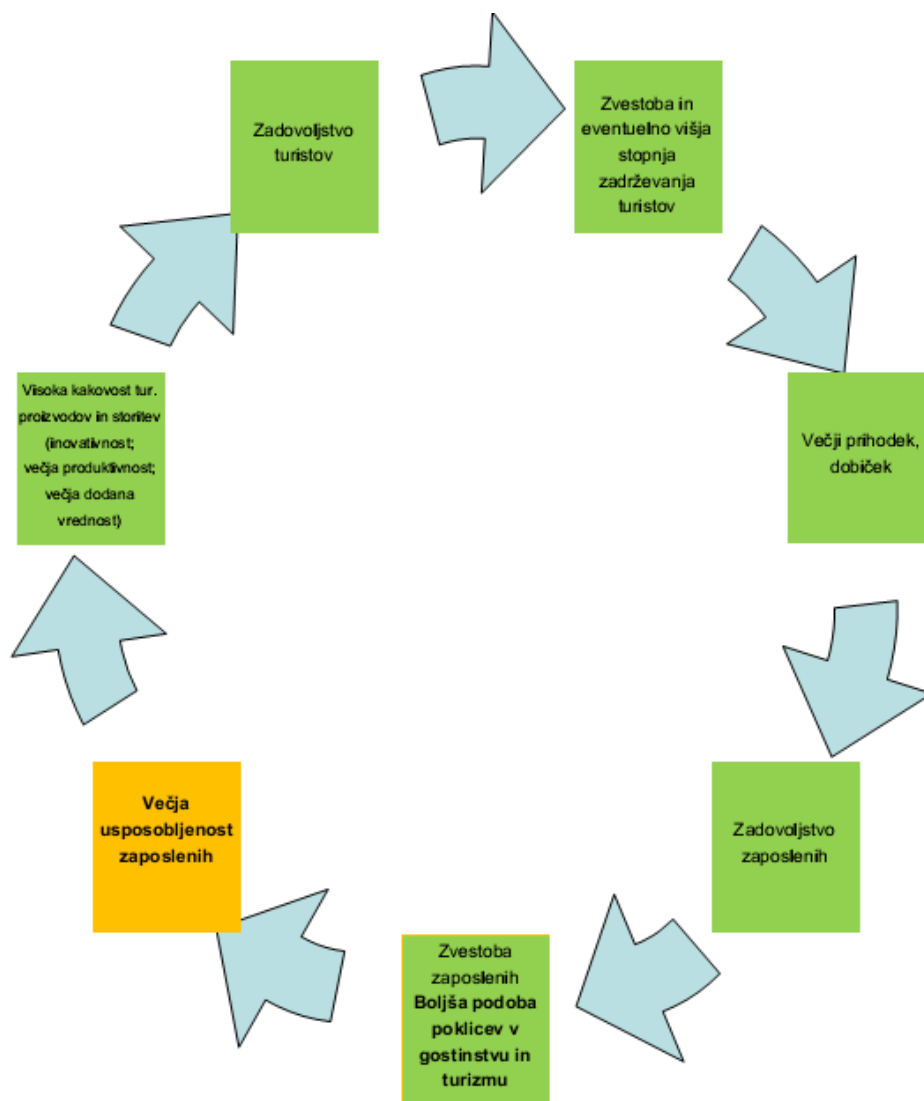
(http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf, 11. 3. 2016)

Slika 24: Zgradba Slovenije kot turistične države

Vir: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf, 12. 3. 2016

Vitanje ima veliko proizvodov, s katerimi bi lahko doprineslo k razvoju turizma. Vitanje samo sicer nima termalnih vrečev, da bi lahko imelo zdravilišče ali wellness ponudbo, vendar je prednost Vitanja v tem, da so Zreče, ki imajo zdravilišče, oddaljene le 11 km, prav toliko so oddaljene terme Dobrna, kar v tem primeru pomeni dober „strateški“ položaj Vitanja. Aktivno preživljanje počitnic je v Vitanju seveda mogoče. Ljubitelji konj lahko gredo na izletniško kmetijo Petre, veliko možnosti je za pohode ali le sprehode. Kolesarjenje je možno, čeprav še nimamo označenih kolesarskih stez, koles si zaenkrat še ni mogoče izposoditi. Bližina Rogla je velika prednost, saj Rogla pozimi omogoča smučanje in bordanje, poleti pa sprehode in kolesarjenje. Ekoloških kmetij je sicer veliko, prenočitvenih kapacitet v občini pa zelo malo. Ta pomanjkljivost bo verjetno v prihodnosti odpravljena, saj ima ekološka kmetija Kričaj v načrtu gradnjo apartmajev. Prav tako ta kmetija nudi prostor za piknike in taborjenje. Na posestvu izletniške kmetije Petre je tudi možnost kampiranja. Dejstvo, da je precejšen delež Vitanja pod okriljem Nature 2000, je še posebej zanimivo, saj zagotavlja neokrnjenost narave. Na vitanjskih ekoloških kmetijah nam postrežejo s pravimi domačimi dobrotami, Turistična kmetija Polenšek pa slovi po okusnih, doma vzrejenih ribah. Vitanje je poleg vseh že naštetih prednosti vas, ki ima zelo bogato zgodovino, kar je dodatna prednost. Tako državi kot Vitanju je glavni cilj povečati obseg turistične dejavnosti. Področja, ki jih je treba razviti, so jima enaka: učinkovito trženje in promocija, povečanje konkurenčnosti ter zagotovitev ugodnega poslovnega okolja. Za uresničitev te strategije se predvideva nekaj ukrepov: razvoj turističnih destinacij, povečanje kakovosti, spodbujanje inovativnosti, lažja dostopnost, povečanje prepoznavnosti, digitalno trženje in konkurenčni tržni proizvodi.

Slika 25: Povezanost ukrepov in dolgoročni vplivi

Vir: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf, 12. 3. 2016

9. IZVEDBA IN ANALIZA ANKETIRANJA

9.1 Zbiranje podatkov in vzorec

Za potrebe raziskave sem podatke zbirala z anketo. Podatke, informacije in mnenja sem zbirala z dvema vprašalnikoma. Vprašalnika vsebujeta kombinacijo zaprtih in odprtih vprašanj. Eden je bil namenjen domačinom, Vitanjčanom, drugi pa turistom, obiskovalcem KSEVT-a.

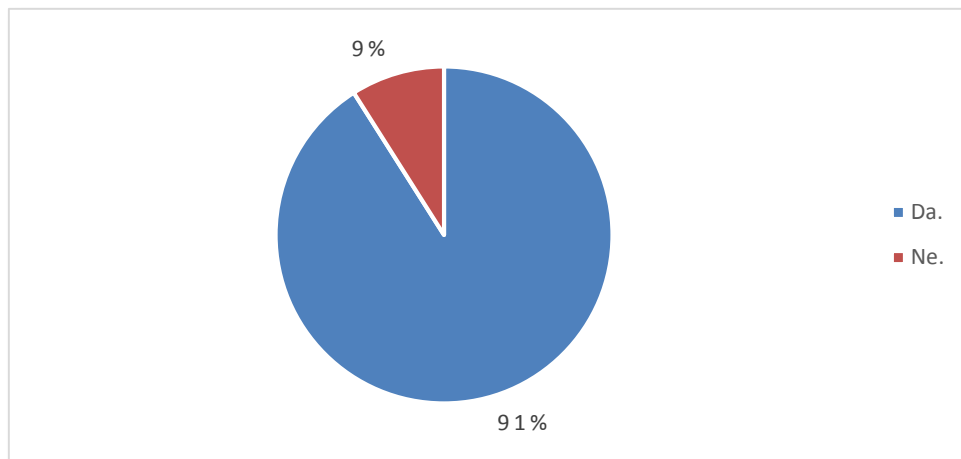
V obeh vprašalnikih sem spraševala o KSEVT-u, ki je zagotovo najzanimivejša stavba - ne samo v Vitanju, temveč tudi v širši okolici. Poleg poznavanja KSEVT-a sem preverjala tudi poznavanje gradov, saj sem želela ugotoviti, kakšna je informiranost Vitanjčanov in anketiranih turistov v primerjavi z drugimi, po mojem mnenju manj poznanimi zanimivostmi Vitanja. Za dve različici anket sem se odločila zato, ker menim, da so turisti pri ocenjevanju tujega kraja objektivnejši .

Empirično raziskavo sem izvedla v januarju in februarju 2016. Anketiranje sem večinoma izvajala na treh lokacijah: v KSEVT-u, v knjižnici in na ulicah Vitanja. Prejela sem 81 rešenih anket prebivalcev Vitanja in 65 rešenih anket turistov, obiskovalcev KSEVT-a. V slednjem primeru sem želela pridobiti več izpolnjenih anket, a ker v zimskih mesecih turistična sezona ni na višku, nekaj turistov pa je sodelovanje zavrnilo, sem se morala zadovoljiti z dano situacijo.

9.2 Analiza in izidi ankete za Vitanjčane

V tem poglavju bom predstavila rezultate anket, ki so mi jih posredovali Vitanjčani. Z anketo sem primerjala informiranost krajanov o treh turističnih točkah Vitanja, o gradovih in o KSEVT-u. Želela sem ugotoviti odnos krajanov do obeh, časovno zelo različnih turističnih objektov, in odnos do turističnih objektov, ki se po zunanjem izgledu zelo razlikujejo.

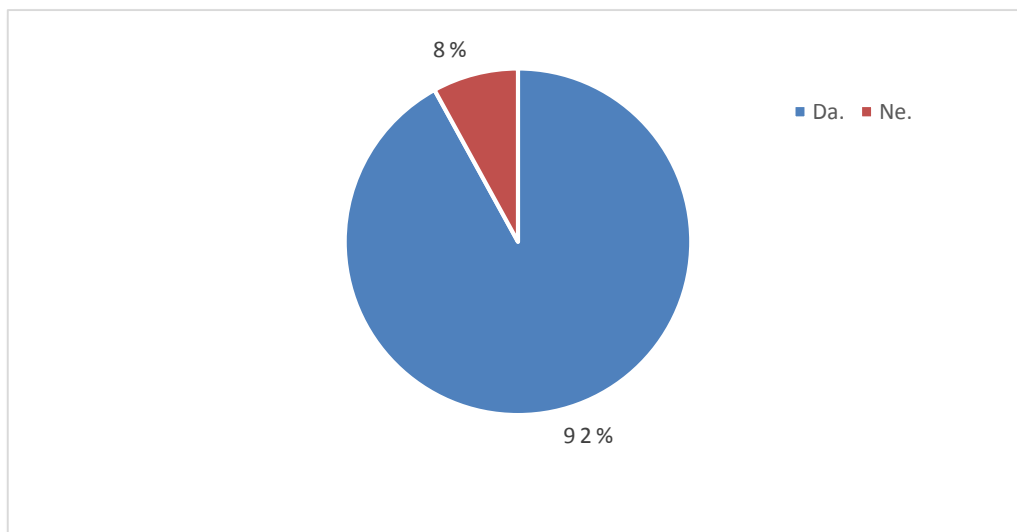
Vprašanje št. 1: Ali veste, da imamo v Vitanju dva gradova?

Grafikon 1: Poznavanje vitanjskih gradov

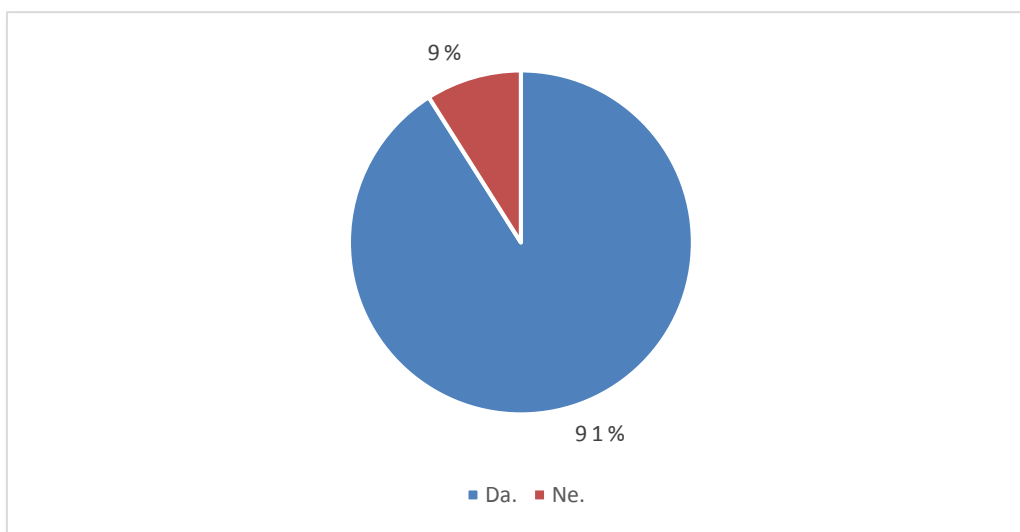
Vir: lastna raziskava

Grafikon 2: Analiza odgovorov anketirancev, starejših od 40 let

Vir: lastna raziskava

Grafikon 3: Analiza odgovorov anketirancev, mlajših od 40 let

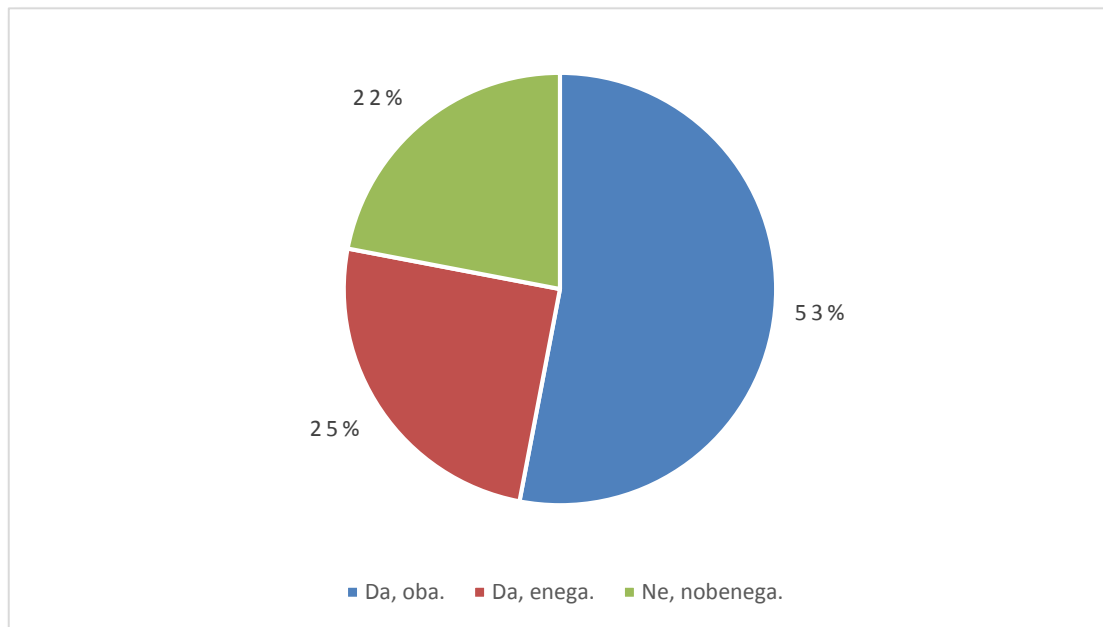
Vir: lastna raziskava

S tem vprašanjem sem želela priti do treh odgovorov. Večina Vitanjčanov ve, da sta v Vitanju dva gradova. To me je presenetilo, saj sta gradova v ruševinah, težko ju je videti in nimata turistično pomembne funkcije. Anketirance sem razdelila v dve starostni skupini, pod in nad 40 let. Za to starostno mejo sem se odločila, ker nisem mogla razdeliti anketirancev po geografski delitvi prebivalstva glede na starost (do 15 let so mlajši, do 60 let so zreli, nad 60 let je staro prebivalstvo). Tega nisem mogla narediti, ker je bilo mlajših anketirancev zelo malo, zato sem se odločila za neko optimalno mejo, saj je bila povprečna starost anketirancev 38 let. Raziskava je pokazala, da velike razlike v poznavanju gradov med starostnima skupinama ni bilo.

Vprašanje št. 2: Ali veste kako se imenujeta (navedite)?

Večina anketirancev je pravilno imenovala gradova, ali vsaj enega, v kolikor pa gradov niso poznali, tudi imen niso navajali.

Vprašanje št. 3: Ali ste že kdaj obiskali katerega izmed njiju?

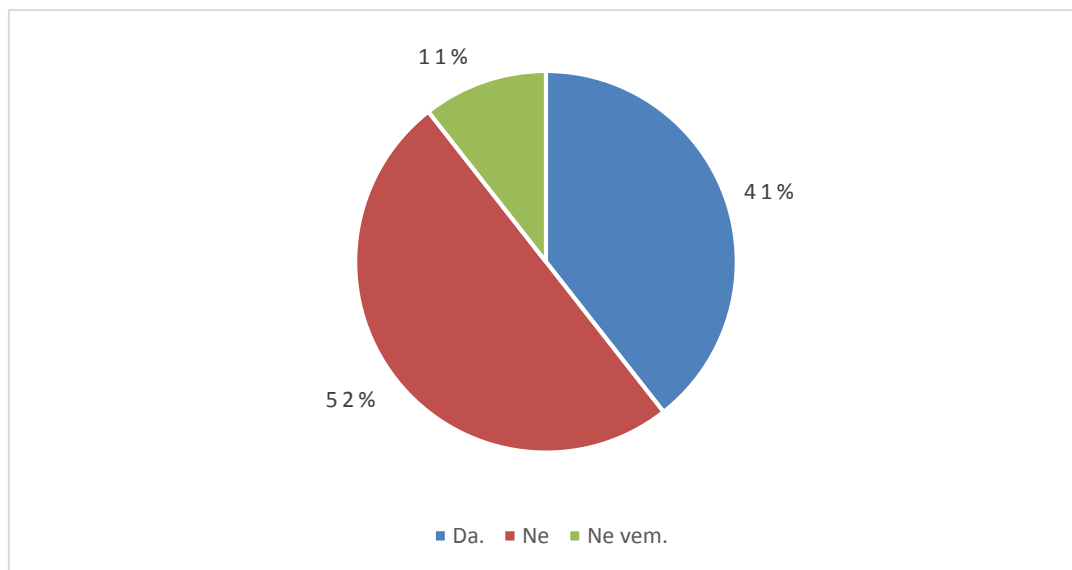

Grafikon 4: Obiskanost gradov

Vir: lastna raziskava

Iz grafa je razvidno, da je večina anketirancev že obiskala oba gradova ali vsaj enega. Predvidevala sem, da večina pozna samo enega od obeh gradov, Goleževega, ker so razvaline vidnejše.

Vprašanje št. 4: Ali menite, da ruševine Krajnikovega gradu ogrožajo prebivalce?

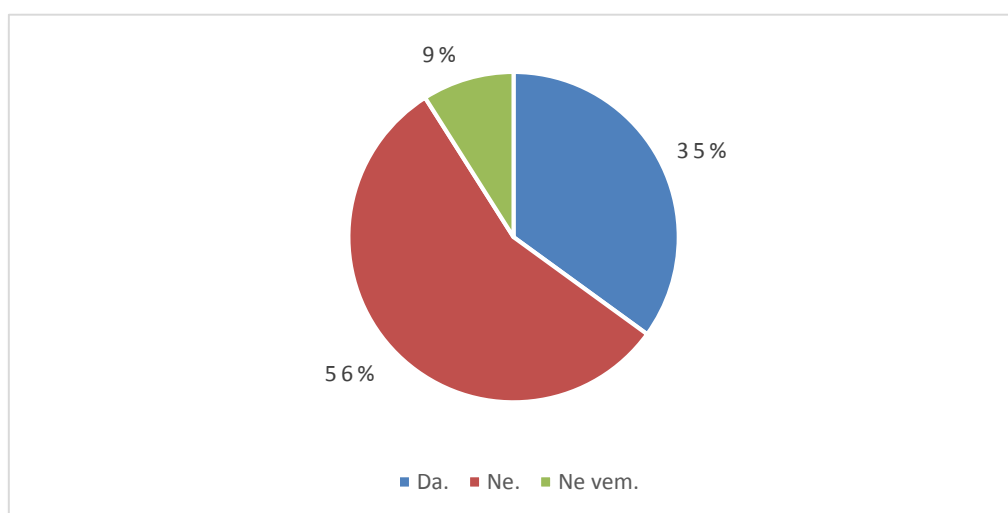

Grafikon 5: Mnenje anketirancev o ogrožanju prebivalstva zaradi grajskih ruševin

Vir: lastna raziskava

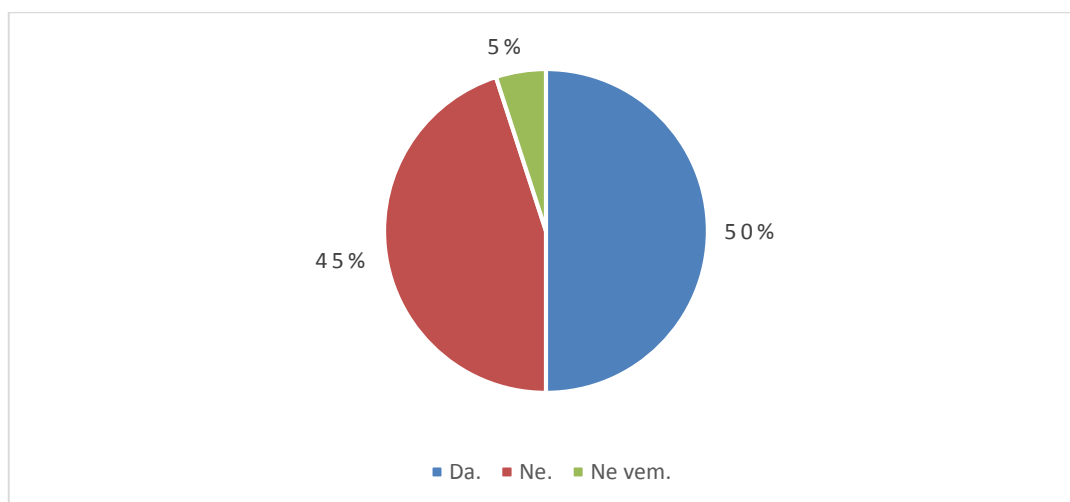
Večina anketirancev meni, da grajske ruševine ne ogrožajo okoliških prebivalcev, 52 % anketirancev pa meni, da ruševine ogrožajo domove prebivalcev. Pričakovala sem, da se bodo anketiranci jasno opredelili, ali ruševine ogrožajo okolico. Šest od njih se ni znalo opredeliti, zato sem v grafu prikazala še tretji možni odgovor.

Res je, da se grad nahaja sredi gozda, ki nekako varuje okolico pred ruševinami, vendar se nahaja strmo nad naseljem, zato je o ogroženosti naselja smiselno govoriti. Moram pa izpostaviti, da je naklon nad naseljem zelo velik, zato je naselje še bolj ogroženo.

Grafikon 6: Ogroženost po mnenju anketirancev, mlajših od 40 let

Vir: lastna raziskava

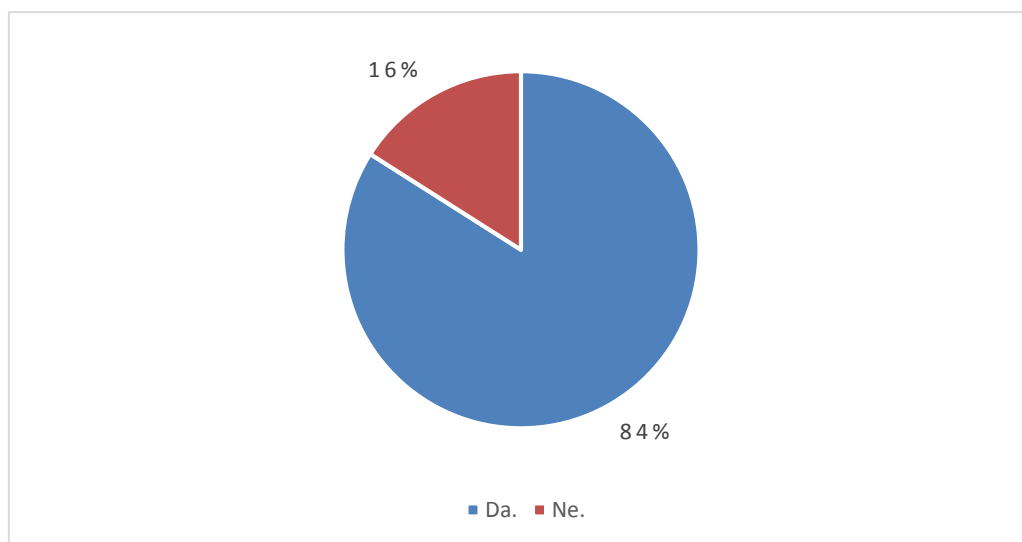

Grafikon 7: Ogroženost po mnenju anketirancev, starejših od 40 let

Vir: lastna raziskava

Tudi pri tem vprašanju sem se odločila, da raziščem, kako so na vprašanje odgovarjali mlajši od 40 let in kako starejši od 40 let. Iz grafov je razvidno, da več kot polovica (kar 56 %) anketirancev, mlajših od 40 let, meni, da ruševine ne ogrožajo prebivalcev. Polovica anketirancev, starejših od 40 let, pa meni, da ruševine ogrožajo prebivalce; 5 % se jih ni znalo opredeliti.

Vprašanje št. 5: Ali se Vam zdi, da je turizem eden izmed možnih ciljev za trajnostni razvoj Vitanja?

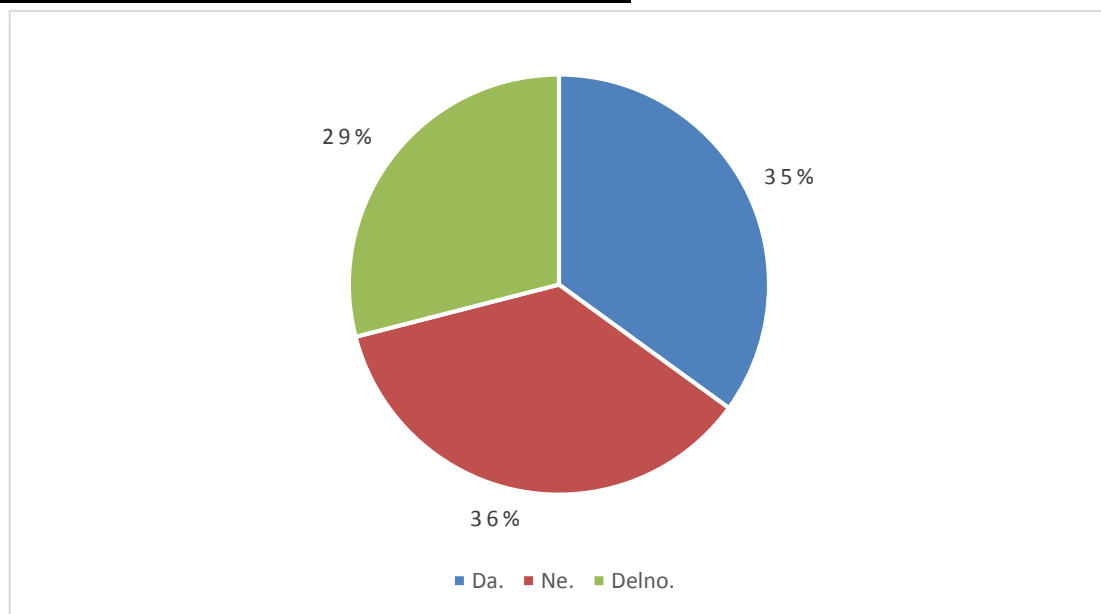
Grafikon 8: Mnenje anketirancev o turizmu kot obliki trajnostnega razvoja

Vir: lastna raziskava

Iz grafikona je razvidno, da večina anketirancev podpira trajnostni razvoj Vitanja in v tem vidi turizem kot eno od možnih oblik tega razvoja. Danes je trajnostni razvoj zelo pomemben na vseh področjih. V ospredju je varovanje okolja in tega se morajo zavedati tudi snovalci turizma in

koristniki le-tega.

Vprašanje št. 6: Ali vam je KSEVT arhitekturno všeč?

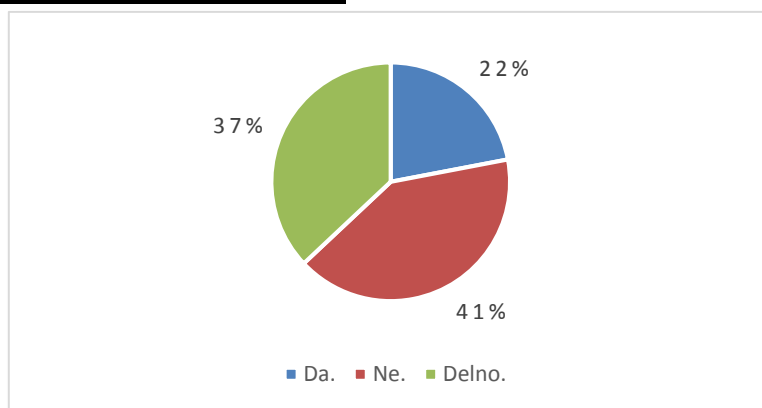

Grafikon 9: Mnenje anketirancev o KSEVT-u

Vir: lastna raziskava

Med Vitanjčani se mnogokrat sliši, da KSEVT arhitekturno ne sodi v njihov kraj, zato me je zanimalo mnenje anketirancev. Iz grafa je razvidno, da dobra tretjina vidi KSEVT kot »tujek« v pokrajini, ne smem pa zanemariti tistih anketirancev, ki se do tega objekta niso znali natančno opredeliti. Sam objekt v kraju arhitekturno zelo izstopa, želela sem pridobiti mnenje krajanov in poiskati možnosti povezovanja KSEVT-a z ostalimi turističnimi objekti.

Vprašanje št. 7: Ste zadovoljni s KSEVT-om?

Grafikon 10: Zadovoljstvo krajanov s KSEVT-om

Vir: lastna raziskava

S tem vprašanjem sem želela ugotoviti, kakšen je odnos Vitanjčanov do samega KSEVT-a.

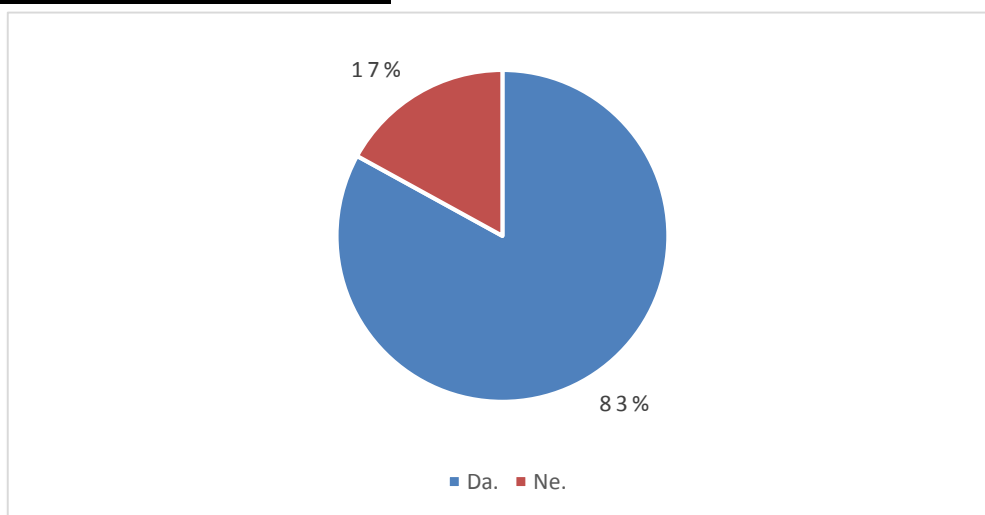
Očitno je ta precej slab, saj je večina (41 %) anketirancev z njim nezadovoljna, prav tako pa je precej anketirancev izrazilo le delno zadovoljstvo s KSEVT-om (37 %). Svoje nezadovoljstvo so izrazili z odgovori na naslednje vprašanje.

Vprašanje št. 8: Vas na KSEVT-u kaj moti?

- Moral bi biti dostopen za domačine za razne najeme po ugodnejših cenah.
- KSEVT je prevelik finančni zalogaj, tudi sama naložba je bila zelo visoka. (13)
- Privablja premalo turistov. (3)
- Kot zgradba ne sodi v Vitanje. (7)
- Objekt je neizkoriščen, v njem se premalo dogaja. (9)
- Lahko bi bilo več programov za otroke.
- Izboljšati bi bilo treba promocijo. (2)
- Sama arhitektura, zunanost in notranjost. (11)
- Za domačine je neuporaben, saj v njem ni dvorane, ki bi bila namenjena nam. (3)
- KSEVT bi bilo treba bolj vključiti v družbeno življenje v Vitanju.
- Vodilni storijo premalo za razvoj turizma v Vitanju.
- Društva kljub obljubam še vedno nimajo svojih prostorov v KSEVT-u.
- Z izgradnjo KSEVT-a smo izgubili kulturni dom, ki je bil prej namenjen večjim prireditvam, novoletnemu plesu.

Z analizo odgovorov sem ugotovila, da sokrajane najbolj moti zadolženost KSEVT-a ter KSEVT arhitekturno, saj menijo, da ne spada v Vitanje. Zgoraj zapisani odgovori so lahko v veliko pomoč snovalcem turizma v Vitanju.

Vprašanje št. 9: Ste KSEVT že obiskali?

Grafikon 11: Obisk KSEVT-a

Vir: lastna raziskava

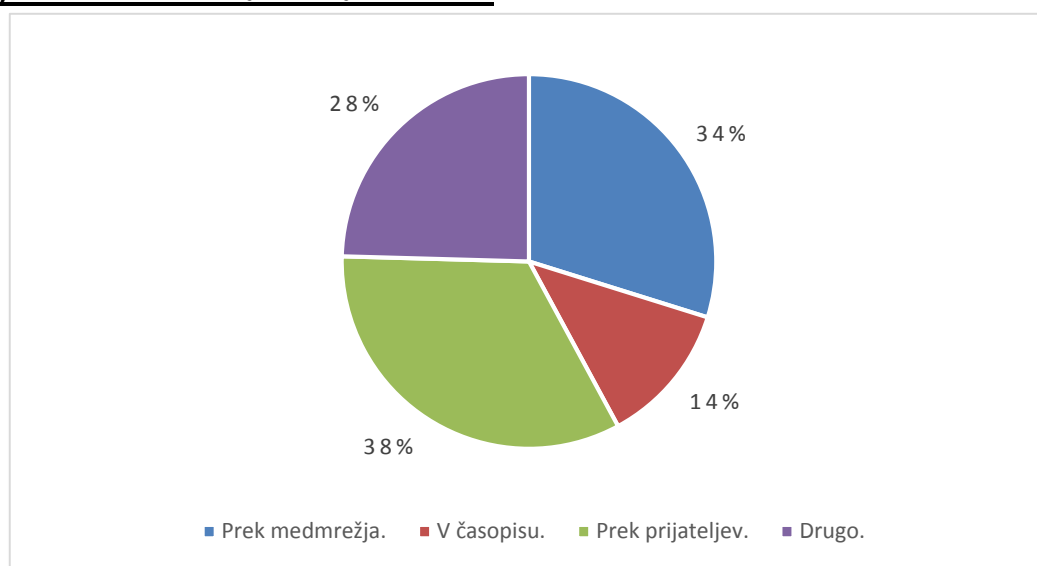
S tem vprašanjem sem želela ugotoviti, ali Vitanjčani kažejo odklonilen odnos do KSEVT-a tudi tako, da ga ne obiščejo. Analiza je pokazala, da je večina Vitanjčanov (83 %) KSEVT že

obiskala. Tukaj ne gre zanemariti dejstva, da je obisk KSEVT-a za domačine brezplačen in da je KSEVT nadomestek njihovega nekdanjega Kulturnega doma.

9.3 Analiza in izidi ankete za turiste

Anketo je izpolnilo 65 turistov, izletnikov in obiskovalcev KSEVT-a. Z anketo sem preverjala način, kako so turisti izvedeli za KSEVT, koliko so jim poznane še druge turistične vsebine Vitanja, hkrati pa sem izkoristila priložnost, da ugotovim, kateri so za turiste moteči faktorji Vitanja.

Vprašanje št. 1: Kako ste izvedeli za KSEVT?

Grafikon 12: Pridobitev podatkov o KSEVT-u

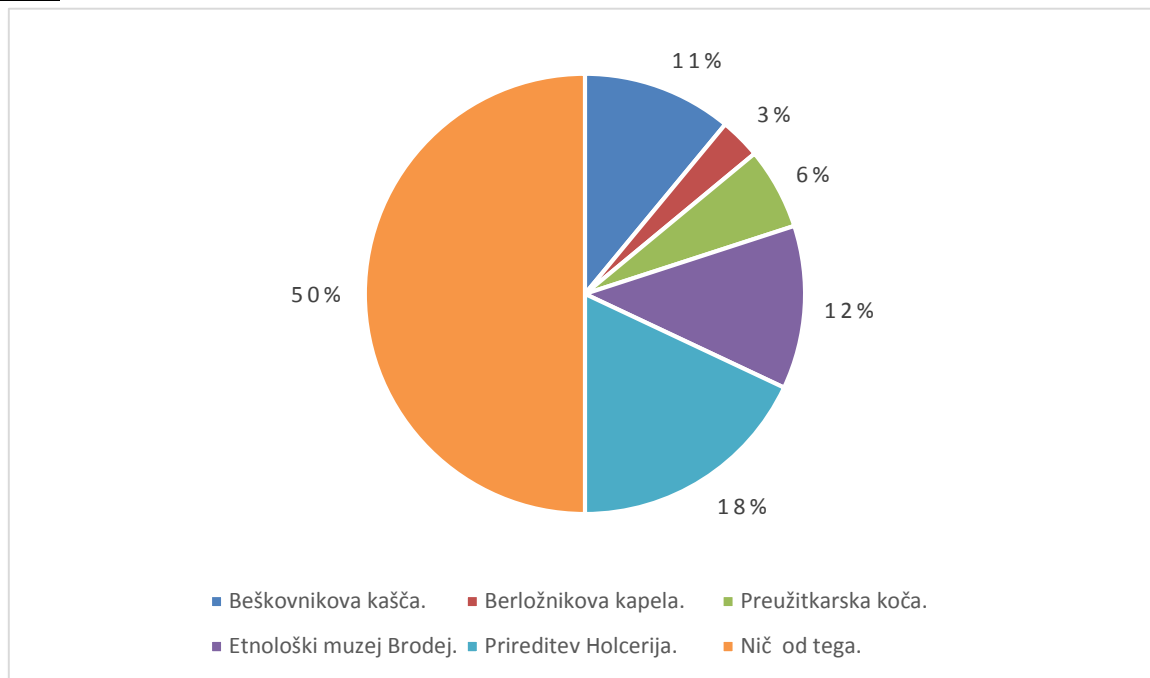
Vir: lastna raziskava

Ker so nekateri anketiranci obkrožili več kot le en odgovor, je odgovorov več kot samih anketirancev. Pod rubriko drugo pa so zapisali:

- Preko televizije. (9)
- Preko radia.
- Poslušal sem predavanje Dragana Živadinova.
- Preko sorodnikov. (3)
- Preko domačinov.
- Delam v ljubljanskem muzeju.
- Objekt smo opazili med vožnjo.
- Sem domačinka.

Iz odgovorov je razvidno, da se KSEVT oglašuje na različnih mestih, kar je za samo promocijo zelo dobro. Največji delež je tistih anketirancev, ki so slišali za KSEVT preko prijateljev (38 %). Kar 34 % anketiranih turistov je za KSEVT izvedelo preko medmrežja.

Vprašanje št. 2: Ste že slišali za katero izmed naslednjih turističnih zanimivosti, ki jih ponuja Vitanje? (Obkrožite tisto, za katero ste že slišali. Če niste slišali še za nobeno, ne obkrožite ničesar.)

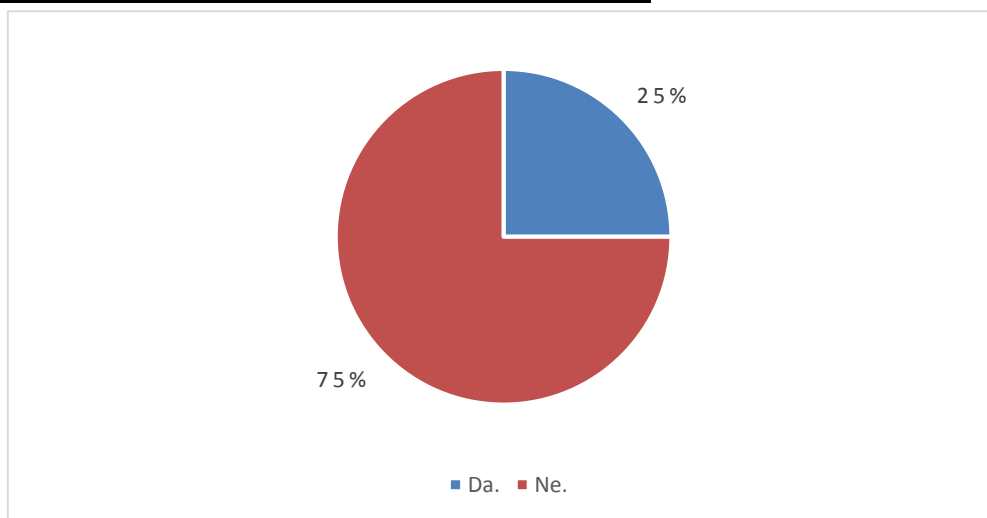
Grafikon 13: Poznanost vitanjskih zanimivosti med turisti

Vir: lastna raziskava

Informiranost turistov o Vitanju je zelo slaba, saj kar 50 % anketiranih turistov ni slišalo za nobeno izmed ponujenih turističnih zanimivosti. Samo 18 % anketirancev je slišalo za prireditev Holcerija, 12 % jih pozna etnološki muzej Brodej, najmanj pa jim je poznana Berložnikova kapela.

Vprašanje št. 3: Ali veste, da imamo v Vitanju dva gradova?

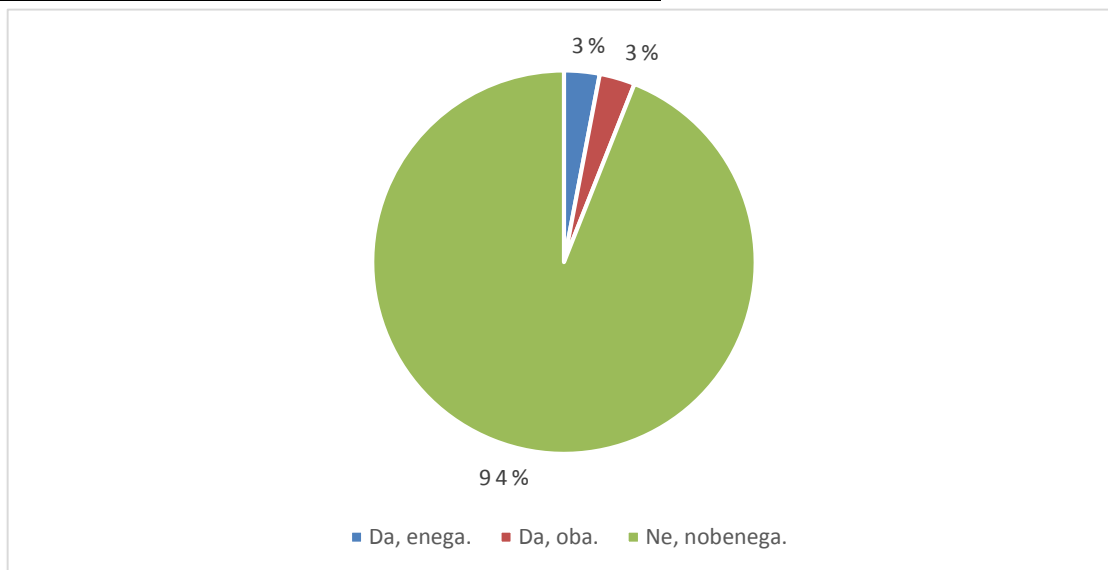

Grafikon 14: Poznanost gradov med turisti

Vir: lastna raziskava

Poznavanje vitanjskih gradov je slabo, kar tri četrtine anketiranih turistov ne ve, da so v Vitanju ostanki dveh gradov. Ob tem se zastavlja vprašanje, ali je s tem, ko turist obišče KSEVT, dobro informiran tudi o drugih turističnih točkah Vitanja.

Vprašanje št. 4: Ali ste že obiskali katerega izmed njiju?

Grafikon 15: Obiskanost gradov

Vir: lastna raziskava

Kljub temu da je 25 % turistov vedelo za gradova, pa je vsaj enega obiskalo le 6 % anketirancev.

Vprašanje št. 5: Kaj Vas v Vitanju moti?

- Umazano igrišče ob KSEVT-u. (2)
- Nič, kraja še ne poznam. (34)
- Dostopnost, odmaknjenost. (3)
- KSEVT ne sodi v ta kraj. (2)
- Smerne table za KSEVT levo v križišču iz smeri Slovenskih Konjic proti Vitanju nisem opazil; pomanjkanje smernih tabel za KSEVT. (3)
- Cesta je slabo prevozna; neurejene ceste. (3)
- Nedokončano delo KSEVT-a. (1)
- Poti na grad nista primerno označeni. (1)
- Smeti na tleh. (1)
- Slabo označene turistične točke. (5)
- Premalo dogajanja. (2)
- Okolica KSEVT-a. (2)
- Zaklenjena cerkev v nedeljo popoldne.

Večino turistov nič ne moti, saj kraja ne poznajo. Zanimivo pa je, da dva turista, prav tako kakor precej Vitanjčanov, menita, da KSEVT ne spada v Vitanje. Zapisane opazke bodo vsekakor v pomoč razvoju turizma v Vitanju.

Vprašanje št. 6: Napišite svoj(e) predlog(e), kako bi lahko izboljšali prepoznavnost kraja in naredili Vitanje turistično zanimivejše.

- Širša promocija v medijih (predstavitev v turističnih oddajah, na sejnih, TV, radiu, s fotografijami). (13)
- Ureditev gradov za obiskovalce.
- Hiško turističnega društva bi lahko preuredili, da bi se arhitekturno skladala s KSEVT-om.
- Voden ogled KSEVT-a z bližnjega grička.
- V KSEVT-u bi lahko prirejali razne festivale (filmski festival o vesolju), tu bi lahko bila tudi knjigarna, specializirana za znanstveno fantastiko, odprtje „vesoljske“ restavracije.
- Spominska hiša Hermana Potočnika v rojstni hiši njegove matere.
- Raznolika ponudba ekološkega turizma, bolje bi lahko izkoristili bližino hribov za pohodništvo, dodati bi jim bilo treba vsebine in jih ustrezno tržiti.
- Aktivnejša spletna promocija med mladimi.
- Boljša spletna promocija in več pojavljanja v medijih.
- Smiselno bi bilo dodati možnost namestitve (manjši hotel, apartmaji).
- Več prireditev, koncertov in razstav. (5)
- Več vsebin v KSEVT-u in ureditev planinskih poti.
- Predstavitev v zgibankah, udeležba na turističnih sejnih.
- Povezave na druge stvari (gradovi, gostinska ponudba) na spletni strani KSEVT-a.
- Povezava KSEVT-a s filmskimi uspešnicami.
- Ureditev turističnih točk. (2)
- Več tabel za KSEVT. (3)
- Slike na Google Maps.
- Povezava z drugimi kraji.

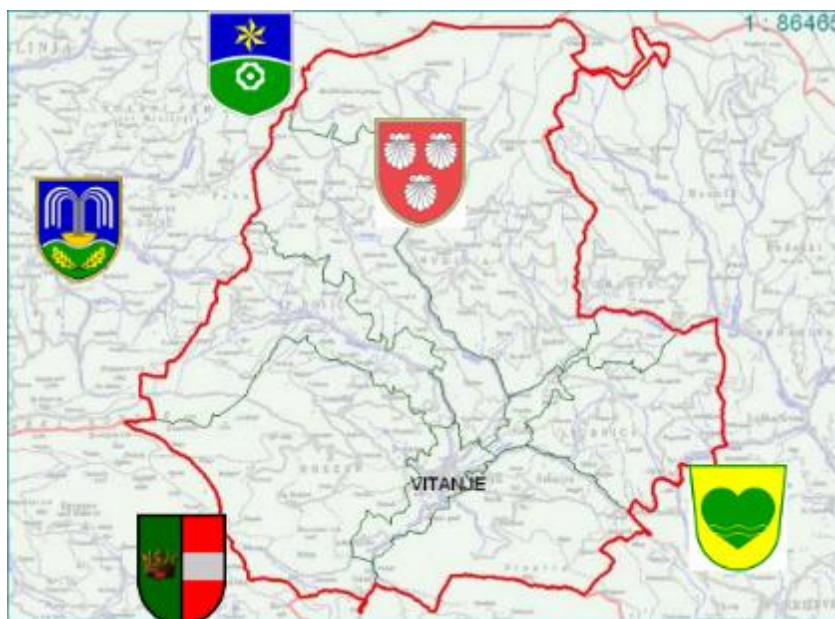
- Dnevi odprtih vrat.
- Boljše cestne povezave.

Najbolj bo treba nadgraditi (kvalitetno) oglaševanje, saj bomo le tako pridobili še več turistov, ki se bodo radi vračali.

10. UGOTOVITVE

10.1 Vloga medijev v turizmu

Mediji lahko veliko pripomorejo k prepoznavnosti nekega kraja. Ni pomembno, kako govorijo o njem, le da čim več. Nekaj podobnega se dogaja Vitanju. Dokler ni bilo KSEVT-a, je bilo Vitanje majhna, nepoznana vasica. Drugi ljudje so jo znali približno umestiti v prostor, le če so izvedeli, kateri večji kraji to vasico obdajajo.

Slika 26: Vitanje obdajajo občine Dobrna, Zreče, Vojnik, Mislinja

Vir: http://www.kam.si/images/stories/obcine/vitanje_zemljevid.jpg, 13. 3. 2016

Z izgradnjo mogočne stavbe KSEVT-a je Vitanje kar naenkrat postalo zelo zanimiv kraj. Menim, da je KSEVT Vitanju prinesel veliko, čeprav so bila pričakovanja še večja. Težava se pojavlja pri samem vodstvu, saj se kljub vsemu Vitanje premalo oglašuje. Več se je v medijih govorilo o tem kraju, ko so na dan prišle morebitne nepravilnosti v vodenju KSEVT-a, čeprav še vedno niso popolnoma potrjene. Zaradi večje osredotočenosti na KSEVT se je število turistov spet malo povečalo. Kljub temu da živimo v informacijsko zelo bogati dobi, se ta še vedno premalo izkorišča. Vendar pa se tudi v Vitanju dogajajo spremembe. Čeprav je še vedno v izdelavi, že nekaj časa obstaja spletna stran z naslovom Vitanje, ne daleč stran. Zelo je pomembna, saj turistom omogoča pregled celotne ponudbe v Vitanju, vendar se pojavlja težava pri slabši prepoznavnosti te spletne strani. Moje raziskovalno delo je pokazalo, da se v občini prepogosto poudarja in izpostavlja samo KSEVT. Iz intervjuja z gospo Andrejo Mlakar je razvidno, da ima KSEVT kljub recesiji, ki jo še vedno čutimo, precej turistov (lansko leto sicer le 6.600). Drugače pa je na ostalih turističnih točkah. Poklicala sem lastnike turističnih točk Vitanja, ki jih omenjam v poglavju *Turizem v Vitanju*. Etnološki muzej Brodeč je za javnost odprt dve leti. V tem času so na domačijo prišli štirje avtobusi turistov. Poleg njih so si muzej prišli ogledat tudi nekateri domačini. Skupaj so imeli do sedaj približno 250 obiskovalcev. Pri ogledu Beškovnikove kašče in Preužitkarske koč je zabeleženih od 250 do 300 turistov letno. Za Berložnikovo kapelo ni natančnejših podatkov (okoli 300 obiskovalcev letno), saj lastniki kapele nimajo neposredno ob hiši. Se pa precej ljudi ustavi na poti na Roglo in jo pogleda, pogosti so tudi kolesarji, saj ob kapeli teče voda, ki ima za mnoge sloves

zdravilne vode. Kapelo si pogosto ogledajo tudi učenci osnovnih šol. To je skupaj okoli 300 obiskovalcev letno. Ekološka kmetija Kričaj turistov nima. H gospodu Pavletu Skazi pride letno (skupaj s šolarji) od 200 do 250 obiskovalcev. Na izletniško kmetijo Petre je včasih prišlo veliko obiskovalcev, danes jih je bolj malo. Natančne številke mi niso podali. Na ekološko kmetijo Iršič - Meglič pride letno okoli 1000 turistov. Na ekološko kmetijo Beštjan - Petaci pride letno le okoli 50 turistov, večji obisk imajo na Rogli, kjer pozimi nudijo vožnjo s psi, poleti pa jezdenje ponijev. Na Rogli je tudi „mini živalski vrt“, zato lahko pride na dan tudi do 100 obiskovalcev. Ekološka kmetija Jeseničnik - Vranjek turistov nima, turistično kmetijo Polenšek pa letno obišče okoli 700 obiskovalcev. Iz moje raziskave je razvidno, da se pojavljajo velike razlike med posameznimi turističnimi destinacijami v Vitanju, kar je zagotovo tudi posledica slabega oglaševanja oziroma poudarjanja KSEVT-a.

10.2 Postopek, kako se sproži sanacija gradu

V pogovoru z gospodom Matijo Plevnikom sem izvedela, kako potekajo obnove zaščitenih objektov. Izvedela sem, da mora za obnovo poskrbeti lastnik in ne občina (razen če je občina lastnica tega objekta). Lastnik obnovo tudi sam financira. Ker so obnove zelo drage, imajo lastniki možnost, da zaprosijo za državna ali evropska sredstva. Lastnik mora nakazati idejo, s katero navede funkcijo objekta po obnovi, zahteva pa se, da se pri obnovi čim bolj približamo nekdanji podobi zgradbe, v tem primeru gradu. Tako ne moremo, na primer, pri obnovi gradu iz ruševin narediti diska ali uporabiti roza barve, lahko pa ruševine spremenimo v objekt, ki bo imel kulturno vrednost. Ko se lastnik odloči za obnovev objekta, mora Zavod za varstvo kulturne dediščine zaprositi za kulturno varstvene pogoje, sam Zavod pa nato izda kulturno varstvene pogoje. Po pridobitvi dokumentacije lahko investitor prične z obnovo. Zavod nadzoruje obnovo, daje smernice, spremlja dogajanje in ureja sestanke. Zavod tudi zbere ljudi, ki pri sami sanaciji sodelujejo. To so umetnostni zgodovinar, ki preuči tisto, kar je nad zemljo, arhitekt, ki za objekt skrbi oblikovno in poskrbi, da je objekt statično saniran, gradbeni tehnik, ki sodeluje z arhitektom, ter arheolog. Med njimi poteka interdisciplinarno delo, saj delajo skupaj.

10.2.1 Možnosti za sanacijo Krajnikovega gradu

Zanimalo me je, ali obstaja možnost, da bi se Krajnikov grad v prihodnosti obnovil. Za samo sanacijo bi se v tem primeru morala odločiti občina, saj je lastnik. Ker je Krajnikov grad razvalina, bi pri sanaciji morali sodelovati tudi arheologi, kar pa bi za občino pomenilo dodaten strošek. Sam grad nikoli več ne bo imel takšne podobe, kakršna je bila nekoč, saj so ruševine že preveč deformirane, nekaj kamenja pa se je v preteklosti že porabilo za gradnjo objektov. Možnosti za sanacijo sicer so, vendar so zelo majhne, saj obnova zahteva veliko denarja, ki pa ga občina trenutno nima. Občina je v preteklosti že želela pokrpati razpoke z malto, vendar Zavod tega ni dovolil. Me pa moti, da občina ne naredi ničesar za večjo varnost hiš, ki se nahajajo pod gradom. Mrežo, ki obdaja grad, da se kamenje ne kotali proti hišam, je namreč postavil lastnik zemljišča okoli gradu in ne občina. Do nedavnega je bilo celo dovoljeno streljanje s karbidom na hribu malo pod gradom. Iz tega lahko zaključim, da se grad najverjetneje nikoli ne bo obnovil.

10.3 Zaslужek občine od turizma

Turizem lahko določenemu kraju prinese velik dobiček. Tako na primer turizem Ljubljani prinese 3,79 milijonov evrov (leto 2014). (<http://www.delo.si/novice/ljubljana/turizem-ljubljana-rast-prihodkov-kljub-terjatvam-do-mol.html>, 13. 3. 2016)

V primerjavi z Ljubljano ima Vitanje od turizma dobička le 203,85 evrov, kar predstavlja 0,0096 % glede na celotne ustvarjene prihodke v letu 2014 (2.116.538,62 EUR). „Za leto 2015

lahko podam podatek, da smo do vključno 30. 11. 2015 prejeli prihodek iz naslova turistične takse v višini 148,00 EUR, kar predstavlja 0,0084 % glede na celotne prihodke (1.749.582,81 EUR), ustvarjene do vključno 30. 11. 2015.“ (citat: Tanja Čretnik, višja svetovalka za proračun in računovodstvo iz skupne občinske uprave občin Dobrna, Vitanje in Vojnik)

Tudi če bi primerjali katero drugo mesto z Vitanjem, bi ugotovili, da ima Vitanje podpovprečno majhen dobiček od turizma. To bi lahko spremenili s številčnejšimi turisti, privabili bi jih lahko z dobro ponudbo, v prvi vrsti z dobrim informiranjem turistov o Vitanju, da bi sploh vedeli, kaj Vitanje ponuja.

10.4 Vloga turizma kot del trajnostnega razvoja

„Trajnostni razvoj je oblika razvoja, ki zagotavlja gospodarski in družbeni razvoj ob hkratnem varovanju okolja, torej vključuje okoljske, gospodarske in socialne vidike. Trajnostni razvoj zadovoljuje potrebe sedanjih generacij, ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih generacij, da bodo tudi te lahko zadovoljevale svoje potrebe. Med največjimi izzivi trajnostnega razvoja so podnebne spremembe ter prehranska varnost.“

(citat: <http://www.skupaj-mocnej.si/poglavje/trajnostni-razvoj/>, 11. 3. 2016)

Turizem je lahko del trajnostnega razvoja, saj omogoča gospodarski in družbeni razvoj. Z razvojem turizma bi Vitanje nudilo tudi več delovnih mest, kar bi pomenilo gospodarski razvoj kraja, s tem bi omejili odseljevanje mladih zaradi pomanjkanja delovnega kadra. Večina Vitanjčanov se v anketi strinja, da vidijo turizem kot možnost za trajnostni razvoj Vitanja, kar pomeni, da do turizma niso odklonilni. Se pa seveda s tem pojavlja vprašanje, ali so moje vprašanje sploh razumeli. Turizem v Vitanju bo prisiljen varovati okolje, saj je velik del pod okriljem Nature 2000.

11. MOJI PREDLOGI, UKREPI

1. predlog: OBNOVA KRAJNIKOVEGA GRADU

Grad bi morali najprej utrditi, da ne bi bilo nevarnosti rušenja še preostalih sten. S tem bi zavarovali hiše, ki se nahajajo pod gradom, prav tako pa bi zanamcem ohranili kulturno bogat spomenik. Poglavje *Vitanje v odsevu gradov* sem dodala namenoma, saj sem hotela opozoriti, kaj se bo čez čas zgodilo Krajnikovemu gradu, če zanj ne bo primerno poskrbljeno. Izginil bo tako kot upravni dvorci, stolpasti grad Turn ali stolp Makovo. Vem, da so obnove drage, toda misliti je treba dolgoročno. Če ne bomo ničesar vložili, tudi ne smemo pričakovati, da bomo kaj dobili. Enako je v tem primeru. Prebivalci bi bili varnejši, ruševine bi lahko obiskovali tudi turisti, kar je trenutno onemogočeno. Nesmiselno je tudi dolgo čakati, saj je z vsako zimo na ruševinah več škode.

2. predlog: UČNA POT KSEVT – KRAJNIKOV GRAD

Pot na grad bi lahko postala učna pot. Tukaj vidim povezavo z osnovno šolo, saj se ta ne nahaja tako daleč. Učenci razredne stopnje bi v spremstvu učiteljic odšli do prvega hribčka na poti na grad in opazovali Vitanje v kotlini. Poučili bi se, kako je kotlina nastala, seznanili bi se z legendo, ki pravi, da je bilo nekoč tukaj jezero (zato tudi tri školjke v grbu). Pot bi nadaljevali po gozdni poti in spoznavali različne vrste dreves. Na koncu učne poti, ob gradu, bi spoznali legendo o dveh bratih, ki sta zgradila Krajnikov in Goležev grad. Nato pa bi lahko v okviru likovne vzgoje narisali grad in se odpravili nazaj proti šoli.

3. predlog: OPAZOVANJE VESOLJA

Turisti, ki bi prišli na ogled KSEVT-a, bi si lahko hkrati ogledali tudi grad, saj pot ni dolga (le okoli 15 minut od KSEVT-a). S teleskopom bi lahko z vrha gradu ali ob gradu ponoči opazovali zvezde. Grad je na nadmorski višini 540 metrov, kar je ugodno, saj bi se lahko tako vsaj delno izognili morebitni temperaturni inverziji in težavam z meglo. Zaradi same temperaturne inverzije streha KSEVT-a ni primerna za gledanje ozvezdij, saj leži v kotlini. Opazovanje vesolja pomeni iskati navezo z Noordungovo znanstveno in strokovno predanostjo – problem osvajanja vesoljskega onostranstva. S tem bi se še posebej poklonili pionirju vesoljske znanosti.

4. predlog: DOBRA REKLAMA

Kot sem v nalogi že večkrat poudarila, bo treba največ narediti na dobri reklami. Le s pestro ponudbo in z dobro reklamo bomo prepričali turiste, da smo to, kar si želijo. Dobro reklamo bomo dosegli z dnevi odprtih vrat, deljenjem letakov, informiranjem turistov ... V okviru Delovne skupine Vitanje smo se že pogovarjali o datoteki, ki bi jo priložili e-sporočilu in poslali svojim prijateljem ali turistom. Ta datoteka bi vsebovala najpomembnejše turistične destinacije štirih občin, ki bodo sodelovale v projektu Rogla–Pohorje. Pomembno pa je tudi, da se občine povežejo in usmerjajo turiste tudi v sosednje občine. Za uspešno promocijo bi nujno potrebovali tudi turistično-informacijski center.

5. predlog: KRONOLOGIJA DOGAJANJA OD NEKOČ DO DANES

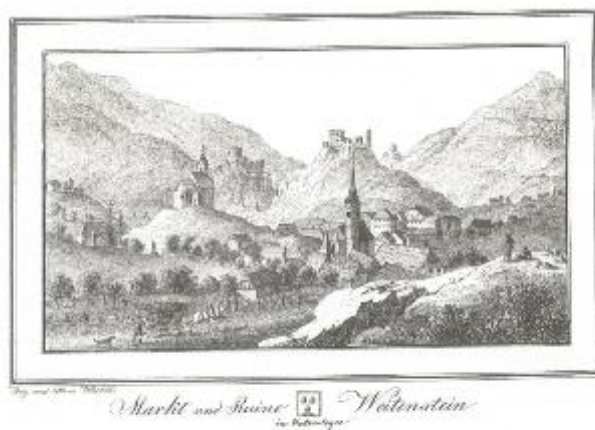
Na Zavodu za varstvo kulturne dediščine sem pridobila slike, kako je Krajnikov grad izgledal leta 1968. Iz knjige Josepha Franza Kaiserja z naslovom *Litografirane podobe slovenještajerskih mest, trgov dvorcev* (Založba Umetniški kabinet Primož Premzl d. o. o., 1999, Maribor; litografija 84 a) sem pridobila sliko litografije tega gradu, v še drugi knjigi pa izgled gradu na kartici. Moja zamisel je, da bi lahko na začetku strme poti proti gradu postavili štiri table, saj imam slike iz štirih različnih

obdobij. Bolj ko bi se bližali samemu gradu, mlajše bi bile fotografije na teh tablah. Pod vsako sliko na teh tablah bi bil zapisan kakšen podatek o gradu. Lastnika poti do gradu sta dva: občina Vitanje in moj oče, Alojz Praprotnik. Slednji je pripravljen odstopiti zemljo za te table, menim pa, da je to tudi interes občine. Sam razpored slik od začetka do konca poti pa bi lahko bil takšen:

Slika 27: Lepota Krajnikovega gradu

Vir: [http://www.gradovi.net/grad/vitanje_novi - krajnikov_grad](http://www.gradovi.net/grad/vitanje_novi_-_krajnikov_grad), 13. 3. 2016

Slika 28: Litografirana podoba gradu

Vir: Joseph Franz Kaiser: Litografirane podobe slovenještajerskih mest, trgov dvorcev, Založba Umetniški kabinet Primož Premzl d. o. o., 1999, Maribor; litografija 84 a

Slika 29: Ruševine nekoč mogočnega gradu iz leta 1968

Vir: Zavod za varstvo kulturne dediščine Celje

Slika 30: Gozd na gradu

Vir: avtorica raziskovalne naloge (oktober 2015)

12. RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

12.1 Preverjanje hipotez

- **Hipoteza 1: Več kot polovica anketirancev, v starosti do 40 let, in več kot 70 % turistov v Vitanju ne ve, da ima kraj dva gradova.**

V anketi za Vitanjčane in turiste sem preverjala, kako so anketiranci seznanjeni z gradovoma v Vitanju. Anketirani Vitanjčani, mlajši od 40 let, so odgovarjali takole: 9 % jih za grad ni vedelo, 91 % pa je poznalo oba gradova. Iz ankete za turiste pa je razvidno, da kar tri četrtine anketirancev za gradova ni vedelo. Zato lahko svojo prvo hipotezo le delno potrdim.

Hipoteza 1: delno potrjena

- **Hipoteza 2: Starejši občani, v starosti nad 40 let, v Vitanju menijo, da ruševine Krajnikovega gradu ogrožajo prebivalce, mlajši (pod 40 let) ne menijo tako.**

Tudi odgovor na to hipotezo sem poiskala v anketi za Vitanjčane. Medtem ko 56 % anketirancev, mlajših od 40 let, meni, da ruševine ne ogrožajo prebivalcev, pa 50 % anketirancev, starejših od 40 let, meni, da ogrožajo prebivalce.

Hipoteza 2: potrjena

- **Hipoteza 3: Za sanacijo objektov kulturne dediščine poskrbi občina.**

V pogovoru z Matijo Plevnikom sem pri sedmem vprašanju (Ali ima Zavod v načrtu sanacijo gradu (v prihodnosti)?) izvedela naslednje: „ZVKDS sam ne sproži sanacije, saj se mora zanjo odločiti lastnik, kar je v primeru Krajnikovega gradu občina Vitanje.“ V splošnem torej moja hipoteza ne drži, lahko pa jo delno potrdim, saj drži za primer Krajnikovega gradu.

Hipoteza 3: delno potrjena

- **Hipoteza 4: Delež skupnih učinkov turizma v BDP-ju je v Vitanju nižji od slovenskega povprečja.**

Po posredovanju gospoda župana Mirka Polutnika sem preko e-pošte dobila odgovor na vprašanje, koliko dobička prinese turizem občini Vitanje. Gospa Tanja Čretnik, višja svetovalka za proračun in računovodstvo, mi je odgovorila takole: „Občina je v letu 2014 iz naslova turističnih taks evidentirala 203,85 EUR prihodka, kar predstavlja 0,0096 % glede na celotne ustvarjene prihodke v letu 2014 (2.116.538,62 EUR). Za leto 2015 lahko podamo podatek, da smo do vključno 30. 11. 2015 prejeli prihodek iz naslova turistične takse v višini 148,00 EUR, kar predstavlja 0,0084 % glede na celotne prihodke (1.749.582,81 EUR), ustvarjene do vključno 30. 11. 2015.“ Na spletu sem pridobila podatke za leto 2010: „Od leta 1994 se je izvoz turističnih storitev povečal za 2,3-krat in je leta 2010 znašal največ do zdaj, in sicer 1,945 milijarde evrov.“ (citat: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf, 5. 3. 2016). S tem lahko četrto hipotezo potrdim. Turizem Vitanju prinese res zelo malo dobička, vendar je treba poudariti, da sama občina v razvoj turizma (zaenkrat) vlaga premalo.

Hipoteza 4: potrjena

- **Hipoteza 5: KSEVT je bil v prvem letu obstoja (2012) bolj obiskan kot v letu 2015.**

V intervjuju z gospo Andrejo Mlakar sem v odgovoru na drugo vprašanje (Kakšni so letni podatki o obisku KSEVT-a?) izvedela naslednje: „Do sedaj je KSEVT obiskalo kar 80.000 obiskovalcev. Leta 2012 je bil KSEVT odprt od 6. 9. do 31. 12., obiskalo ga je 9.200 obiskovalcev. Leta 2013 je bilo 23.000 obiskovalcev, leta 2014 pa 13.000. Lansko leto je bilo 6.600 obiskovalcev. Toliko je bilo prodanih vstopnic. Če prištejemo še brezplačne vodene ogleda (otvoritve različnih razstav, Poletna muzejska noč, Odprte hiše Slovenije), pridemo do številke 80.000.“ S tem odgovorom lahko potrdim peto hipotezo, saj se število turistov v Vitanjskem KSEVT-u res zmanjšuje.

Hipoteza 5: potrjena

- **Hipoteza 6: Vitanjčanom Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij arhitekturno ni všeč, menijo, da ne spada v ta kraj.**

36 % anketiranih Vitanjčanov meni, da KSEVT ne spada v ta kraj, ne smem pa zanemariti tistih, ki jim je KSEVT arhitekturno le delno všeč (29 %). 35 % anketiranih Vitanjčanom je KSEVT arhitekturno všeč - najbrž zaradi tradicionalnega izgleda, ki ga je imelo Vitanje pred izgradnjo KSEVT-a. Ker več anketirancem KSEVT arhitekturno ni všeč, lahko hipotezo potrdim.

Hipoteza 6: potrjena

Slika 31: Tradicionalno Vitanje z modernim KSEVT-om

Vir: <http://www.destinacija-rogla.si/muzejske-zbirke-in-galerije/ksevt-vitanje>, 13. 3. 2016

- **Hipoteza 7: Turisti slabo poznajo ponudbo Vitanja, ta zaradi slabe prepoznavnosti ni konkurenčen ostalim turističnim krajem.**

V anketi za turiste sem navedla tiste turistične točke Vitanja, za katere sem bila prepričana, da jih poleg KSEVT-a slabo poznajo. Tako sem navedla Beškovnikovo kaščo, Preužitkarsko kočo, Berložnikovo kapelo, Etnološki muzej Brodež in prireditev Holcerija. Polovica anketiranih turistov še ni slišala za nobeno od naštetih turističnih točk. Največkrat so slišali za prireditev Holcerija (18 %), sledita Etnološki muzej Brodež (12 %) in Beškovnikova kašča (11 %). Ostali dve točki imata prepoznavnost nižjo od 10 % (Preužitkarska koča ima 6 %, Berložnikova kapela pa le 3 %).

Zaključim lahko, da turisti zelo slabo poznajo drugo turistično ponudbo Vitanja.

Hipoteza 7: potrjena

12.2 Zaključek

Turizem je zelo pomembna gospodarska dejavnost. Menim, da bi se moral v Vitanju razvijati predvsem turizem, saj kar 78 % površine leži na višinsko demografsko ogroženem območju, značilna prst pa je ilovica, ki je plitva in peščena in ni dobro rodovitna. Sama pobočja so strma, območje je ugodno za intenzivno kmetijstvo, hkrati pa je večina območja vodovarstvenega, kar samo možnost intenzivnega kmetijstva zaradi pesticidov tudi izključuje. Prometa ni veliko, narava je precej neokrnjena, kar pomeni, da je za turiste še privlačnejša. Težava, ki se pojavlja, so slabo označene turistične točke, nikjer ni tabel, ki bi nakazovale lokacijo KSEVT-a ali drugih turističnih točk.

V raziskovalni nalogi sem izpostavila Krajnikov grad. Nekoč je bila njegova funkcija skupaj z Goleževim gradom varovanje ozke ceste. Danes te funkcije nima več. Če sem natančna, nima več nobene funkcije, saj je sredi gozda prepuščen zobu časa. Menim, da bi morali grad vsaj toliko obnoviti, da ruševine ne bi več ogrožale hiš in prebivalcev, živečih pod gradom. Nekaj stavb pod Novim gradom je prav tako zaščiteneh (Grajski trg 29, 30, 31, 32). Vse štiri stavbe spadajo k 2. tipu in 2. kategoriji (profana stavbna dediščina, varovanje v prostorskih aktih). To so trške stavbe. Na spletni strani piše, da se varuje tudi širša okolica objekta. To je dodaten razlog, zakaj bi se moral grad obnoviti ali vsaj zaščititi.

Kljub temu da Vitanjčani v glavnem vedo, da ima kraj dva gradova, so o tem toliko manj poučeni turisti, ki ne poznajo širše ponudbe Vitanja. Tudi če bi vedeli, da kraj razpolaga z dvema gradovoma, pa Krajnikovega ne morejo obiskati, saj niti ne vedo, kje je, poleg tega bi bilo to (vsaj za zdaj) zanje še prenevarno. Če primerjam KSEVT in Krajnikov grad, so med njima očitne arhitekturne razlike. KSEVT je zgrajen tako, da osrednji prostor obkroža glavno dvorano, ki se z gornjimi prostori povezuje v okroglo odprtino. S tem so želeli poudariti interakcijo med lokalno skupnostjo in znanstvenim programom KSEVT. Lokalni skupnosti pripada tudi Krajnikov grad, zato sem tudi predlagala povezovanje KSEVT-a in Krajnikovega gradu, saj bi s tem imeli vsi koristi: grad bi se obnovil, prebivalci bi bili zaščiteni, zaradi možnosti ogleda ozvezdij pa bi tudi sam KSEVT imel več obiskovalcev.

Vaščani se ne zavedajo preteče nevarnosti, ki jo predstavljajo ruševine gradu, kar je še nevarneje, če grad obiščejo, saj tudi na samem gradu ni table, ki bi opozarjala na nevarnost. Krajnikov grad počasi izginja. 36. člen, ki govori o ravnanju z dediščino (dediščini se mora zagotavljati čim večja ohranitev njenih kulturnih vrednot zanamcem), je dober pokazatelj, da bi se moral grad vsaj delno obnoviti.

Vitanjčanom KSEVT ni arhitekturno všeč, do njega so odklonilni, zato tudi menijo, da se v njem ne dogaja veliko stvari. Toda dejstvo je, da so nekaj časa v KSEVT-u vrteli filme, ker pa je bil obisk majhen, so to ukinili. Vitanjčani menijo, da je v KSEVT-u odvija premalo dogodkov. Za to sta najverjetneje krivi slaba obveščenenost in slaba promocija. Dilema je, ali vztrajati pri možnosti, da je Vitanjčanom omogočen prost vstop v prostore KSEVT-a. Človek po navadi tistega, kar je zastoj, ne ceni dovolj. Z najemi dvorane za različne prireditve so vsekakor povezani veliki stroški.

Lahko bi upoštevali tudi dva predloga turistov, saj so predlagali, da bi lahko v KSEVT-u potekal filmski festival o veselju. Predlagali pa so tudi odprtje „vesoljske“ restavracije, kar se mi zdita odlični ideji.

Naslednja težava, ki jo vidim, pa so Vitanjčani sami, saj so odklonilni do vsega novega, poleg tega jim je KSEVT vzela kulturni dom, obljubljen dvorane pa niso dobili. Problem pa je tudi

njihova apatičnost, saj se je na razpis za turistično investicijo prijavil le en predlagatelj, ki želi sredstva za ekološko kmetijo.

V Vitanju bo treba še precej storiti, preden bo turizem postal pomembna gospodarska dejavnost. Prvi koraki so se že pričeli, saj je občina leta 2014 prepovedala streljanje s karbidom na hribu pod gradom. V letošnjem letu je bila ustanovljena Delovna skupina občine Vitanje, ki bo oblikovala dokument za razvoj turizma. Del te skupine sem postala tudi sama. Prvo srečanje je bilo 3. februarja, naslednje srečanje pa bo 30. marca. Ponosna sem, da smo moj predlog o povezavi gradu in KSEVT-a navedli kot eno izmed priložnosti turizma Vitanja. Poleg tega pa je bilo največ glasov za nove poti, kar pomeni, da imam podporo pri učni poti, ki bi povezovala KSEVT in Krajnikov grad. Hkrati pa je bilo dobro ocenjeno tudi povezovanje turističnih točk.

7. marca smo imeli prvo plenarno sejo, na kateri smo govorili o razvoju turizma. Odločili smo se, da bomo izvedli tudi ekskurzijo za člane Delovne skupine. Sama ekskurzija bo lahko v prihodnosti ena izmed priložnosti za turiste, saj si bodo lahko v enem dnevu ogledali največje zanimivosti vseh štirih občin.

V naslovu raziskovalne naloge si zastavljam dialektično vprašanje, Turizem Vitanja – problem ali izziv? Vsekakor izziv, saj je možnosti veliko, le izkoristiti jih je treba. Zavedanje predstavnikov občine, da gre turizmu slabo, in pripravljenost le-teh, da izboljšajo stanje, pa sta odlični napovedi za prihodnost.

13. VIRI

13.1 Knjižni viri

- Dušan Kos: Vitez in grad, Založba ZRC, 2005, Ljubljana; str.: 13, 16
- Ivan Jakič: Vsi slovenski gradovi, založba DZS, 1997, Ljubljana; str.: 193, 201, 367
- Ivan Stopar: Gradovi, graščine in dvorci na slovenskem Štajerskem, Založba Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1982, Ljubljana; str.: 576, 577
- Ivan Stopar: Grajski objekti z območja slovenske Štajerske na Vischerjevem zemljevidu iz leta 1678, Založba Kulturna skupnost Celje, 1972, Celje; stran 59
- Ivan Stopar: Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji med Prekmurjem in porečjem Dravinje, Založba Park, 1991, Ljubljana; str.: 157, 158, 159
- Ivan Stopar: Vitanje, Založba Obzorja, 1979, Ljubljana; str.: 26, 27, 28, 29
- Jurij Senegačnik: Slovenija 2, Založba Modrijan, 2011, Ljubljana
- Krajevni leksikon Slovenije, Državna založba Slovenije, 1976, Ljubljana; str.: 309, 310
- M. Pleničar, D. Strmole, P. Kralj: Geološki terminološki slovar, Založba ZRC, 2006, Ljubljana; str. 150
- Prospekt občine Vitanje
- Slovenija – pokrajine in ljudje, Založba Mladinska knjiga, 2001, Ljubljana; str.: 38, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 144
- Tanja Mihalič: Vodnik po ekonomiki turizma, Založba Ekonomska fakulteta, 1998, Ljubljana; str.: 124)
- Vincenc pater Zdravko Jakob: Iskanja in razmišljanja, Založba Brat Frančišek, 2006, Ljubljana; str.: 27, 31
- Vincenc pater Zdravko Jakob: Kratka zgodovina Vitanja in župnije, Založba Brat Frančišek, 2000, Ljubljana; str.: 11, 12, 14, 15, 21, 29, 30, 31, 32

13.2 Spletni viri

- <https://sl.wikipedia.org/wiki/Vitanje>, 2. 12. 2015
- <http://www.slosi.info/01gradovi/02podrobnejse/stajerska/l-8/ljubnica.php>, 3. 12. 2015
- <http://www.slosi.info/01gradovi/02podrobnejse/stajerska/m-8/makovo.php>, 3. 12. 2015
- <https://sl.wikipedia.org/wiki/KSEVT>, 20. 12. 2015
- http://www.napovednik.com/dogodek293621_krizi_skozi_stoletja, 28. 12. 2015
- <http://www.vitanje.info/?p=272>, 11. 1. 2016
- <http://www.zvkds.si/sl/zvkds/varstvo-kulturne-dediscine/o-kulturni-dediscini/kaj-je-kulturna-dediscina/>, 5. 2. 2016
- http://giskd2s.situla.org/evrdd/SZ/eVRD_SZ_Vitanje_2008_02_00.pdf, 5. 2. 2016
- http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf, 5. 3. 2016
- <http://www.skupaj-mocnej.si/poglavje/trajnostni-razvoj/>, 11. 3. 2016
- <http://www.natura2000.si/index.php?id=45>, 12. 3. 2016
- <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1600>, 12. 3. 2016
- <http://www.vitanje.si/index.php/projekti-in-predpisi/proracun-2015.html>, 12. 3. 2016
- <http://www.vitanje.si/index.php/projekti-in-predpisi/proracun-2016.html>, 12. 3. 2016

- http://img.rtv slo.si/up/upload/2015/10/14/65252916_photo_323472_20120907_4.jpg, 12. 3. 2016
- <http://www.delo.si/novice/ljubljana/turizem-ljubljana-rast-prihodkov-kljub-terjatvam-domol.html>, 13.3. 2016

13.3 Viri slik

- http://www.gradovi.net/grad/vitanje_stari_-_golezev_grad, 28. 1. 2016
- <http://www.kam.si/obcine/vitanje.html>, 28. 1. 2016
- http://www.lokalno.si/2011/03/03/58247/aktualno/dl_morski_pes_v_vinogradu_pod_gorjanci/, 28. 1. 2016
- <http://www.podezelje.com/vsebine/beskovnikova-kasca/92/>, 28. 1. 2016
- <http://www.destinacija-roglja.si/holcerija>, 28. 1. 2016
- <http://www.ktdsvetivid.si/WebKtd/KtdServlet?init=19>, 28. 1. 2016;
- <http://www.vitanje.info/?p=319>, 28. 1. 2016
- <http://val202.rtv slo.si/2015/07/vitanje/>, 28. 1. 2016
- http://www.gradovi.net/grad/vitanje_novi_-_krajnikov_grad, 28. 1. 2016
- <http://www.isic.si/program/13/166/ksevt-prost-vstop.html>, 28. 1. 2016
- http://www.ofis-a.si/str_3%20-%20PUBLIC/07_SPACE_WHEEL_NOORDUNG_SPACE_CENTER/ofis_SPACE_WHEEL_NOORDUNG_SPACE_CENTER.html, 28. 1. 2016
- <http://www.sloveniatimes.com/herman-potocnik-noordung-s-tombstone-to-be-unveiled-in-vienna>, 28. 1. 2016
- <http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/potocnik.html>, 28. 1. 2016
- http://www.kam.si/images/stories/obcine/vitanje_zemljevid.jpg, 13. 3. 2016
- <http://www.destinacija-roglja.si/muzejske-zbirke-in-galerije/ksevt-vitanje>, 13. 3. 2016
- Joseph Franz Kaiser: Litografirane podobe slovenještajerskih mest, trgov dvorcev, Založba Umetniški kabinet Primož Premzl d. o. o., 1999, Maribor; litografija 84 a
- avtorica raziskovalne naloge (oktober 2015)
- slike na naslovni strani (lastni vir in <http://www.mladina.si/114650/odiseja-2001-v-vitanju/>, 16. 3. 2016)

14. PRILOGE

14.1 Intervju z gospodom Matijo Plevnikom

Ker me je zanimalo, zakaj Krajnikov grad propada, nihče pa ne stori ničesar, da bi se to preprečilo, sem obiskala Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območno enoto Celje, saj v to enoto spada tudi Vitanje. Na Zavodu so mi prijazno odgovorili na vprašanja, pridobila sem tudi arhivske slike gradu iz leta 1968. Hkrati so me na Zavodu seznanili z njihovim delom. Govorila sem z gospodom Matijo Plevnikom:

1. Kako poteka obnova močno poškodovane infrastrukture?

ZVKDS ne financira obnov, ampak smo le nadzorno telo. Naša naloga je evidentiranje, dokumentiranje in spremljanje. Lastnik oziroma investitor mora imeti najprej idejo, v kaj želi nek objekt spremeniti (da se le-ta čez čas ne prične zopet rušiti), potem mora zaprositi ZVKDS za KUP (kulturno varstveni pogoji), ZVKDS pa izda KVS (kulturno varstvene pogoje). Po tem lahko investitor prične z obnovo. S KVS-jem potrjujemo postopek, kako bo potekala obnova. ZVKDS pove investitorju, kako naj obnavlja, sam ZVKSD pa dogajanje spremlja in ureja razne sestanke. Zaščiteni objekti se delijo v tri skupine: kulturni spomenik lokalnega pomena, spomenik državnega pomena in splošni spomenik. Krajnikov grad je spomenik lokalnega pomena od leta 1997.

2. Ali mora poseg v celoti financirati občina? Zakaj?

Poseg mora financirati investitor, ki lahko prosi za denar in dobi sredstva iz EU ali države, torej lahko sodeluje na razpisih, problem pa je ta, da se iz leta v leto vedno manj denarja namenja za takšne pridobitve, zato je posledično tudi manj razpisov in samih obnov, saj so stroški veliki.

3. Kaj se dejansko obnovi?

Poznamo dva tipa obnov: celovite in delne obnove. Pri celoviti obnovi se obnovi celoten objekt, pri delni obnovi pa le del objekta, sami pa se odločimo, katerega bomo obnovili. Pri obnovah imamo v mislih, da se čim manj okrni izvirnost originala, to je naš cilj.

4. Zakaj sanacije potekajo tako počasi (morali bi imeti v mislih, da bo skozi desetletja objekt še bolj poškodovan, sanacija bo stala več, prav tako pa bo vedno manj možnosti popolne obnove)?

Sanacije potekajo počasi, ker je malo sredstev, prav tako je malo razpisov. Če je objekt varovan še kot arheološko najdišče (in Krajnikov grad to je), potem so to za investitorja še večji stroški. Po drugi strani pa je bolje, da se nekega objekta mogoče ne obnovi, saj bi ga s tem lahko še bolj poškodovali in bi bilo v takšnih primerih bolje, da samo poskušamo vzdrževati trenutno stanje objekta. Konkretno: na Krajnikovem gradu je precej dreves. Če bi jih podrli in izruvali šture, bi na ruševinah povzročili še več škode, saj bi pozimi v razpoke, ki so jih ustvarile odstranjene korenine, zatekala sneg in led, spomladi pa bi bile razpoke samo še večje - propad objekta bi bil še hitrejši. Cilj je zaščititi objekt pred nadaljnjim propadom. Zavedamo se, da so stroški obnove ogromni, zato si prizadevamo za zaščitna dela in ne za celotno rekonstrukcijo.

5. Kakšne vsebine se lahko vršijo v obnovljeni zgradbi?

ZVKDS spremlja obnovo objekta, da se izvirnost originala čim manj krni. V primeru ruševin bi bila najprimernejša sanacija v smeri turistično-kulturno-zgodovinske vsebine. Kot primer tega so lahko pohodne poti, utrditev sten, da se prepreči morebitna poškodba turistov, informativne table ...

6. Iz katerega vira črpate podatke za obnove objektov?

Za obnove objektov črpamo podatke iz knjig dr. Ivana Stoparja, ki je bil nekaj let tudi direktor ZVKDS. V pomoč so nam tudi grafični listi, stare fotografije, pisni in arhivski viri, fotodokumentacija. S pomočjo starih fotografij si poskušamo predstavljati, kako je objekt izgledal v preteklosti in mu poskušamo vrniti staro podobo. V primeru Krajnikovega gradu celovita obnova ne bo nikoli možna, grad nikoli več ne bo izgledal tako, kot je nekoč, saj je deformiranost objekta čedalje hujša, sam material pa je bil že porabljen tudi za gradnjo občine. Preden se objekt prične obnavljati, mora ZVKDS kontaktirati arheologe, ki celotno območje najprej pregledajo. S pomočjo arheologov, ki območje preiščejo, lahko pridobimo pomembne podatke v zvezi z objektom, ki lahko pomembno pripomorejo k oblikovanju nekdanje podobe. Z njihovo pomočjo lahko npr. ugotovimo, ali je bila morda prekrita streha, če je bila, kdaj približno je bila, in podobno. Problem zopet predstavlja denar, saj so stroški ogromni.

7. Ali ima Zavod v načrtu sanacijo Krajnikovega gradu (v prihodnosti)?

ZVKDS sam ne sproži sanacije, saj se mora zanjo odločiti lastnik, kar je v primeru Krajnikovega gradu občina Vitanje. Lastnik sporoči ZVKDS-ju, da se je odločil za sanacijo, ko jim pošlje KVP. ZVKDS nato zbere določene ljudi, ki sodelujejo pri obnovi: umetnostni zgodovinar, ki preučuje tisto, kar je nad zemljo, arhitekt, ki na objekt gleda oblikovno in skrbi, da je objekt statično saniran, gradbeni tehnik, ki sodeluje skupaj z arhitektom, ter arheolog. Temu pravimo interdisciplinarno delo, saj več strokovnjakov dela skupaj.

8. Koliko bi (bo) sanacija okvirno stala (oziroma koliko po navadi stanejo take sanacije)?

Sanacije so zelo drage, sploh če je območje arheološko zavarovano. Je pa znesek odvisen od tega, ali je obnovitev delna ali celovita.

9. Obstaja možnost, da bi se pokrpale samo razpoke in da bi se s tem preprečilo nadaljnje rušenje?

Obstaja možnost, da bi se razpoke na ruševinah samo pokrpale (primer tega je grad Planina pri Sevnici), vendar je treba pri tem uporabljati stare materiale, kot je apnenec, in ne betona. Obstaja torej možnost takšne oblike sanacije, vendar mora zanjo investitor zaprositi.

10. Ali obstajajo na Zavodu tudi kakšni zgodovinski podatki o gradu?

Zgodovinske podatke o Krajnikovemu gradu črpamo iz knjig dr. Ivana Stoparja.

11. Ali so si predstavniki Zavoda že ogledali stanje gradu?

Predstavniki ZVKDS-a so si grad že ogledali. Za sanacijo se ne odločimo, lahko pa pozovemo lastnika in čakamo na njegovo odločitev, da se investitor sam odloči, v kaj se bo objekt preoblikoval, saj ZVKDS ne daje idej in zamisli. Zavod daje le smernice, upošteva želje (kolikor je pač mogoče), še vedno pa upoštevamo omejitve, da na koncu objekt služi nekemu namenu. Na koncu torej velik del problema prevzema lastnik.

12. Kakšne so omejitve, da damo uporabno vrednost območju? Ali Zavod pri tem navaja kakšne ovire?

Kakor hitro je nek objekt razvalina, so zraven tudi arheologi. Krajnikov grad je umetnostna stavbna dediščina, ki je hkrati arheološko najdišče.

Zahvaljujem se Vam za odgovore.

14.2 Intervju z gospo Andrejo Mlakar

Ker menim, da je obuditev Krajnikovega gradu pogojena s sodelovanjem s KSEVT-om, sem se pogovarjala z gospo Andrejo Mlakar.

1. Ali je KSEVT v lasti države ali Vitanja?

KSEVT je bil na začetku zasebni zavod, zdaj pa je občinski javni zavod. Ne moremo govoriti o pravem lastniku, saj je bilo več ustanoviteljev: Miha Turšič, Dragan Živadinov, Občina Vitanje, Zavod Delak in Zavod Planit.

2. Kakšni so letni podatki o obisku KSEVT-a?

Do sedaj je KSEVT obiskalo kar 80.000 obiskovalcev. Leta 2012 je bilo odprtje samega KSEVT-a, obiskovalci so prihajali od 6. 9. do 31. 12. Bilo jih je 9.200. Leta 2013 smo imeli 23.000 obiskovalcev, leta 2014 pa 13.000. Lansko leto je prišlo 6.600 turistov. Toliko je bilo prodanih vstopnic. Če pa prištejemo še razne brezplačne dogodke, pridemo do številke 80.000.

3. Ali imate mogoče podatke, katere narodnosti je največ turistov?

Največ je Slovencev.

4. Ali nesporazum z vlado vpliva na obisk turistov?

Zaenkrat večjih sprememb še ni, je pa mogoče zaradi medijev obisk celo večji.

5. Ali mi lahko opišete dejansko dogajanje od začetka konflikta (mediji so precej nezanesljivi, njihov cilj je le čim večja gledanost)?

Na začetku so projekt financirali Evropska unija, ki je prispevala 85 % sredstev, občina Vitanje ter Ministrstvo za kulturo, ki sta skupaj prispevala 15 % sredstev. Dogovor je bil sistematizirano financiranje KSEVT-a. Od leta 2012, ko je KSEVT nastal, do danes se je menjalo kar pet ministrov za kulturo. Zdajšnja ministrica mag. Juliana Bizjak Mlakar ima drugačen pogled na KSEVT v primerjavi s prejšnjim ministrom Urošem Grilcem, saj meni, da KSEVT ni tako zelo pomemben. Tako smo izgubili kader za izvajanje šolskih dejavnosti, prav tako smo trenutno v KSEVT-u zaposleni le trije: dva v sami stavbi in Miha Turšič, nekdanji direktor. KSEVT je skoraj zaprl vrata, julija je bil v KSEVT-u samo en zaposlen. KSEVT-u se je očitalo nekorektno porabljanje denarja. Sredstva so bila porabljena za temeljne stroške, to so plače in vzdrževanje. Leta 2012 je bil KSEVT zasebni zavod, saj so že prej omenjeni trije investitorji plačali izgradnjo, razstave, računalnike in druge potrebščine pa so financirali Zavod Delak, Zavod Planik in Dunja Zupančič, ki so bili tudi idejni vodje. Na začetku se je KSEVT financiral z vstopninami. Že od gradnje naprej pa mora KSEVT plačevati tudi najemnino. Trudimo se, da bi ustanovili Slovensko vesoljsko agencijo, ki bi delovala na področju vesolja, združevala bi tudi različne vidike. Z ustanovitvijo te agencije bi tudi država postala lastnica KSEVT-a in s tem bi se naše težave in konflikti uredili.

6. Pridobila sem podatek, da turizem Vitanju prinese le 203.85 EUR (leto 2014). Imate kakšen predlog, kako to številko povečati?

Vitanje bi moralo delati na propagandi in bolj oglaševati turistično zanimive objekte, hkrati pa Vitanjčani ne bi smeli biti tako zelo odklonilni do vsega novega. KSEVT lahko naredi veliko, vendar sam ne zmore vsega.

7. Moj cilj je povezati KSEVT in ruševine Krajnikovega gradu. Povezavo vidim v učni poti za izobraževanje učencev osnovne šole, turisti pa bi si lahko ob obisku KSEVT-a pogledali še grad. Moja zamisel je, da bi po ustreznem zaščitenju zidov na gradu omogočili gledanje zvezd s teleskopi. Kakšno je vaše mnenje o tem?

To se mi zdi odlična ideja.

8. Herman Potočnik Noordung je za Vitanje zelo pomemben. Mi lahko poveste o njem še kakšno zanimivo dejstvo? Kje bi lahko pridobila njegov življenjepis v knjižni obliki?

Največ lahko o njem najdemo v knjigi Problem vožnje po vesolju, ki obstaja tudi v pdf-obliki. V enem od predgovorov lahko najdemo precej o njegovem življenju.

Zahvaljujem se Vam za odgovore

14.3 Anketa za Vitanjčane

Pozdravljeni! Moje ime je Lucija Praprotnik in sem dijakinja 4. letnika I. gimnazije v Celju. Odločila sem se za izdelavo raziskovalne naloge in pri tem potrebujem Vašo pomoč. Prosila bi Vas, da izpolnite to anonimno anketo. Zahvaljujem se Vam za sodelovanje!

Spol: M   Ž

Starost: _____ let

1. Ali veste, da imamo v Vitanju dva gradova?
    - a) Da.
    - b) Ne.

  2. Ali veste, kako se imenujeta (navedite)?

  3. Ali ste že kdaj obiskali katerega izmed njiju?
    - a) Da, oba.
    - b) Da, enega.
    - c) Ne, nobenega.

  4. Ali menite, da ruševine Krajnikovega gradu ogrožajo prebivalce?
    - a) Da.
    - b) Ne.

  5. Ali se Vam zdi, da je turizem eden izmed možnih ciljev za trajnostni razvoj Vitanja?
    - a) Da.
    - b) Ne.

  6. Ali Vam je KSEVT arhitekturno všeč?
    - a) Da.
    - b) Ne.
    - c) Delno.

  7. Ste zadovoljni s KSEVT-om?
    - a) Da.
    - b) Ne.
    - c) Delno.

  8. Vas na KSEVT-u kaj moti?

  9. Ste KSEVT že obiskali?
    - a) Da.
    - b) Ne.
-

14.4 Anketa za turiste:

Pozdravljeni! Moje ime je Lucija Praprotnik in sem dijakinja 4. letnika I. gimnazije v Celju. Odločila sem se za izdelavo raziskovalne naloge, ki se bo nanašala tudi na turizem in pri tem potrebujem Vašo pomoč. Prosila bi Vas, da izpolnite to anonimno anketo. Zahvaljujem se Vam za sodelovanje!

Spol: M   Ž

Starost: _____let

1) Kako ste izvedeli za KSEVT?

- a) preko medmrežja
- b) v časopisu
- c) preko prijateljev
- d) drugo

2) Ste že slišali za katero izmed naslednjih turističnih zanimivosti, ki jih ponuja Vitanje? (Obkrožite tisto, za katero ste že slišali. Če niste slišali še za nobeno, ne obkrožite ničesar.)

- a) Beškovnikova kašča
- b) Berložnikova kapela
- c) Prežitkarska koč
- č) Etnološki muzej Brodej
- d) prireditev Holcerija

3) Ali veste, da imamo v Vitanju dva gradova?

- a) Da.
- b) Ne.

4) Ali ste že obiskali katerega izmed njiju?

- a) Da, enega.
- b) Da, oba.
- c) Ne, nobenega.

5) Kaj Vas v Vitanju moti?

6) Napišite svoj(e) predlog(e), kako bi lahko izboljšali prepoznavnost kraja in naredili Vitanje turistično zanimivejše.

14.5 Obrazec Projektni list za nabor idej

PROJEKTNI LIST ZA PREDLOG, IDEJO, INVESTICIJO za obdobje 2017–2021

Obrazec lahko najdete tudi na spletni strani Občine Vitanje: <http://www.vitanje.si/>.

Prosimo, da izpolnjene obrazce vrnete v vložišče Občine Vitanje ali po mailu: info@vitanje.si
do 31. 12. 2015.

Spoštovani občani, vabimo Vas, da pomagate pri pripravi strateškega dokumenta občine Vitanje na področju razvoja in trženja turizma. Prosimo, izpolnite projektni list in nam posredujte Vaše projektne ideje, ki jih želite udejaniti v naslednjih petih letih na področju turizma ter kakovosti življenja v občini Vitanje.

Ime in priimek predlagatelja	
Naziv podjetja, inštitucije, kmetije, društva...	.
Kontaktne podatke predlagatelja (naslov, telefon, e-mail)	

Naziv projekta, ideje, investicije	
Področje, kamor spada vaš projekt (označite):	☐ Gostinska prehrabena/prenočitvena dejavnost ☐ Kmetijstvo - turizem kot dopolnilna dejavnost na kmetiji ☐ Kmetijstvo - vinogradništvo in sadjarstvo ☐ Kmetijstvo - druge dopolnilne dejavnosti v navezi s turizmom ☐ Obrt in podjetništvo v navezi s turizmom ☐ Socialne storitve v navezi s turizmom ☐ Zdravstvene storitve v navezi s turizmom, wellness-storitve ☐ Izobraževanje, kultura, šport v navezi s turizmom ☐ Drugo (vpišite): _____
Trajanje projekta, termin izvedbe (mesec, leto)	Pričetek: Zaključek:

Kratka vsebina projektnega predloga, ideje, investicije:
--

Turizem Vitanja – PROBLEM ali IZZIV?

--

Ocenjena vrednost projekta/stroški projekta, potrebni za izvedbo (v EUR)	EUR
---	-----

datum:	
obrazec izpolnil:	
podpis predlagatelja:	

Turizem Vitanja – PROBLEM ali IZZIV?

14.7 Vlaganje v turizem

A. Bilanca odhodkov

4000 - UPRAVNI ORGAN		v EUR				
		175 - ZR_2014	172 - PPS015	182 - R2015_04	179 - RSP2015	
		ZAKLJETAČUN	SPREJET PROC.	REALIZACIJA	REBALANS	
		2014	2015	APRIL 2015	2015	Razlika
PU:PP:PG:PR/PPR/PPPK4		(1)	(2)	(3)	(4)	(4)-(2)
1403	Promocija Slovenije, razvoj turizma in ospetstva	25.064,44	29.000,00	5.805,00	29.000,00	0,00
14039001	Prispevek občine	15.401,14	14.000,00	5.805,00	14.000,00	0,00
14008	PROMOCIJA GIVČINE	15.401,14	14.000,00	5.805,00	14.000,00	0,00
4020	Pisarniški in splošni material in storitve	13.139,96	11.000,00	155,00	11.000,00	0,00
4021	Posredni material in storitve	473,87	550,00	0,00	550,00	0,00
4023	Prevozni stroški in storitve	1.348,29	100,00	0,00	100,00	0,00
4026	Poslovni najemnine in zakupnine	0,00	1.000,00	0,00	1.000,00	0,00
4029	Drugi operativni odhodki	538,42	550,00	0,00	550,00	0,00
4133	Tekouči transferji v javne zavode	0,00	0,00	5.690,00	0,00	0,00
14039002	Spodbujanje razvoja turizma in gostinstva	9.603,30	15.000,00	0,00	15.000,00	0,00
14007	SPODBUJANJE RAZVOJA TURIZMA IN GOSTINSTVA	9.603,30	15.000,00	0,00	15.000,00	0,00
4020	Pisarniški in splošni material in storitve	13,30	2.000,00	0,00	2.000,00	0,00
4029	Drugi operativni odhodki	590,00	4.000,00	0,00	4.000,00	0,00
4120	Tekouči transferji nepridobitnim organizacijam in ustanovam	9.000,00	9.000,00	0,00	9.000,00	0,00
15	VAROVANJE OKOLJA IN NARAVNE DEDIŠČINE	30.951,87	178.458,96	30.841,22	178.458,96	0,00
1502	Zaravnjevalni konzerviranja, kontrola in nadzor	30.951,87	178.458,96	30.841,22	178.458,96	0,00
15029001	Zbiranje odpadkov z odpadki	3.710,81	47.301,20	4.026,16	47.301,20	0,00
15027	PORABA OKOLJSKE DAJATVE SKLAD OKOLJE	0,00	3.330,120	0,00	3.330,120	0,00
4204	Naloge, rekonstrukcije in adaptacije	0,00	33.301,20	0,00	33.301,20	0,00
15029	ZBRIRANJE IN RAUVANJE Z ODPADKI	3.710,81	14.000,00	4.026,16	14.000,00	0,00
4022	energije, voda, komunikacijske storitve in komunikacije	2.507,82	4.000,00	4.026,16	4.000,00	0,00
4204	Naloge, rekonstrukcije in adaptacije	806,72	9.000,00	0,00	9.000,00	0,00
4205	Prevozi in vožnje in obroke	40,25	0,00	0,00	0,00	0,00
4209	Stroški izvajanja projektov, prejetih dokumentacij, na dno in izvajanje inšpekcij	355,82	0,00	0,00	0,00	0,00

Stran: 8 od 19

14039002 Spodbujanje razvoja turizma in gostinstva	9.603,30	15.000,00	0,00	15.000,00	0,00
14007 SPODBUJANJE RAZVOJA TURIZMA IN GOSTINSTVA	9.603,30	15.000,00	0,00	15.000,00	0,00
4020 Pisarniški in splošni material in storitve	13,30	2.000,00	0,00	2.000,00	0,00
4029 Drugi operativni odhodki	590,00	4.000,00	0,00	4.000,00	0,00
4120 Tekouči transferji nepridobitnim organizacijam in ustanovam	9.000,00	9.000,00	0,00	9.000,00	0,00

14.8 Vabilo na prvo delavnico DSOV

Vitanje, 27. januar 2016

Spoštovani,

vijudno vabljeni na prvo delavnico Delovne skupine občine Vitanje (DSOV) v sklopu oblikovanja dokumenta »Načrt razvoja in trženja turizma v občini Vitanje 2017-2021«, ki bo v sredo, 3. februarja 2016 ob 17. uri v prostorih Kulturne dvorane Vitanje.

Prosimo vas za sodelovanje v Delovni skupini občine Vitanje kjer boste soustvarjali dokument in krojili celovit trajnosten razvoj in trženje turizma v občini Vitanje.

Dnevni red prve delavnice Delovne skupine občine Vitanje:

1. Uvodni pozdrav župana
2. Predstavitev projektne ideje in načrtovane izvedbe projekta
3. Predstavitev posnetka stanja turizma v občini Vitanje
4. Uvod v moderirano delavnico
5. Moderirana delavnica: kje vidimo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (PSPN) turizma v občini Vitanje in kako pomembni se nam zdijo ti elementi
6. Predstavitev elementov analize prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti turizma v občini Vitanje
7. Razprava
8. Zaključne ugotovitve in predstavitev načrtovanega dela na naslednjem srečanju

Prosimo, da udeležbo na delavnici potrdite do ponedeljka, 1. februarja 2016 na e-naslov: info@vitanje.si ali na telefonsko številko: 03 757 43 50

Veselimo se srečanja z vami,

Župan občine Vitanje
Mirko Polutnik

14.9 Vabilo na prvo plenarno sejo

Zreče, 29. februar 2016

Spoštovani,

vijudno vabljeni na prvo plenarno delavnico projektnih in delovnih skupin destinacije Rogla-Pohorje, ki delujejo v sklopu oblikovanja dokumenta »**Načrt razvoja in trženja turizma v destinaciji Rogla-Pohorje 2017-2021**«, ki bo v **ponedeljek, 7. marca 2016 ob 17. uri** (predvidoma do 20. ure) v **Večnamenski dvorani Zreče**.

Kot član/ica projektne/delovne skupine destinacije Rogla Pohorje boste **soustvarjali** dokument in **krojili skupen, celovit in trajnosten razvoj in trženje destinacije** z aktivnostmi ob izvajanju projekta.

Tema prvega plenarnega srečanja je seznanitev z oblikovanimi posnetki stanja, analizami PSPN ter ocenjenimi vrednostmi trajnostnega razvoja turizma v posameznih občinah destinacije Rogla-Pohorje ter evalvacija analize elementov prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, ki se nanašajo na destinacijo Rogla-Pohorje kot celoto.

Dnevni red prvega plenarnega srečanja:

1. Uvodni pozdrav županov in koordinatorice projekta
2. Seznanitev s posnetkom stanja na področju turizma v občinah Slovenske Konjice, Zreče, Vitanje in Oplotnica
3. Predstavitev oblikovanih elementov analiz PSPN po občinah Slovenske Konjice, Zreče, Vitanje in Oplotnica
4. Predstavitev evalvacije trajnostnega razvoja turizma v občinah Slovenske Konjice, Zreče, Vitanje in Oplotnica
5. Ovrednotenje elementov Analize PSPN destinacije Rogla-Pohorje
6. Seznanitev z aktivnostmi projekta in nadgradnjo le-teh
7. Razno
8. Zaključne ugotovitve

Prosimo, da udeležbo na delavnici potrdite do petka, 4. marca 2016 na e-naslov: domen@rogla-zrece.si ali na telefon številka: 040 208 126 oz. 03 7590 470.

Veselimo se srečanja z vami,

Koordinator PSDRP
Domen Vogelsang

Župan občine Zreče
mag. Boris Podvršnik

IZPIS OGU CELJE, IZPOSTAVA SLOVENSKE KOMJICE
1095 KO-VITANJE

stran: 2
05.05.2000

PREGLED POVRŠIN, KD IN ŠT. VRSTIC PO VRSTAH RABE

217	STAVBIŠČE	3 18	0.00	1
1	KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	7 04 48	44929.29	13
2	GRADBENI OBJEKTI	5 09	0.00	4
SKUPAJ		7 09 57	44929.29	17

